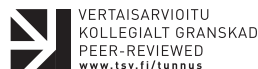

Artikkeli

Krista Willman^a

Kaupunkiviljelyn käytäntöyhteisöt osana kaupunkien kestävyssiirtymää

Communities of Practice in Urban Gardening: transitioning Cities Towards Sustainability

Urban gardening is linked to many urban eco-social challenges and their solutions. Increasing the opportunities and spaces for gardening is therefore a key means of promoting sustainable urban development in a local scale. The article examines urban gardening in the light of co-management and communities of practice. I ask what kind of communities of practice emerge from urban gardening organized on the basis of co-management, what kind of a role the city organisation plays in the development of communities of practice, and how communities of practice can maintain the continuity of urban gardening. The research approach is ethnographic, and the interview and observation data were collected among four urban gardens in Tampere. The analysis combines thematic analysis of gardening cases and the mirroring of these thematic categories to the theory of communities of practice.

Communities of practice and mutual commitment among participants play an important role in the continuity of both individual gardening cases and city-level gardening activities. The results highlight the agency of urban communities as part of the urban sustainability transition. Cooperation between the city and gardeners became highlighted in the results, and the city emerged even as a part of the gardening communities of practice. The networks formed by urban communities of practice and their potential to bring different actors together require further research to understand the emergence of spontaneous eco-social sustainability practices.

Keywords: co-management, communities of practice, sustainability transition, urban gardening

Johdanto

Kaupunkiviljely on noussut tärkeäksi teemaksi kaupunkien kestävydessä. Se linkittyy vahvasti globaalien ekososiaalisten kriisien paikalliseen hallintaan ja urbaaniin resilienssiin (Folke 2006; Colding & Barthel 2013). Viljely esimerkiksi helpottaa ilmastonmuutoksen

^a Johtamisen ja talouden tiedekunta, Tampereen yliopisto, krista.willman@tuni.fi

aiheuttamiin sään ääri-ilmiöihin sopeutumista (Tomatis ym. 2023), lisää luonnon monimuotoisuutta (Goddard ym. 2009; Young ym. 2020) ja edistää ruokaturvan toteutumista (Puupponen ym. 2016; Houtbeckers & Kallio 2019). Yhteisömuotoisessa kaupunkiviljelyssä korostuu lisäksi kaupunkikulttuurin ja sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulma asukasosallisuuden, yhdessä tekemisen sekä kaupunkitilan elävöittämisen kautta (Kaartinen 2021).

Tässä tutkimuksessa tarkastelen yhteisöllisen kaupunkiviljelyn käynnistymistä, kehitystä ja jatkuvuuksia käytäntöyhteisön teorian valossa (Lave & Wenger 1991; Wenger 1998). Tutkimusote on etnografinen, ja tarkasteltavina tapauksina on neljä yhteisöllistä kaupunkiviljelyprojektia Tampereelta. Tutkimus kohdistuu tapauksiin, joiden käynnistämisessä tai ylläpitämisessä kaupunki on ollut mukana, eli tapausten organisoitumisessa ja toiminnassa on näkyvissä eri toimijoiden yhteistyötä ja yhteishallinnan piirteitä. Syventymällä viljelytapauksiin saadaan tietoa yhteisöllisen kaupunkiviljelyn roolista ja potentiaalista osana kaupunkien ekologista ja sosiaalista kestävyyssiirtymää.

Tutkin viljelyn yhteishallintaa ja käytäntöyhteisöjä sekä niiden vaikutuksia viljelyn jatkuvuuteen. Kaupunkiviljely ja sen tuottama muutosvoima pohjautuvat kahdella tasolla ilmeneviin jatkuvuuksiin: tietyn viljelypaikan tai -yhteisön säilyminen sekä viljelytoiminnan jatkumo koko kaupungissa. Tarkastelen (1) millaisia käytäntöyhteisöjä yhteishallinnan pohjalta organisoituneilla kaupunkiviljelmillä muodostuu, (2) millainen rooli kaupunkiorganisaatiolla on käytäntöyhteisöjen kehityksessä, sekä (3) kuinka käytäntöyhteisöt kykenevät ylläpitämään kaupunkiviljelyn jatkuvuutta.

Kaupunkiviljelyn hallintaa ja organisoitumisen tapoja on tutkittu runsaasti (esim. van der Jagt ym. 2017; Fox-Kämper ym. 2018; McClintock ym. 2021). Tutkimuksessa kaupunkiviljelyn organisoitumista on tyypillisesti määritelty suhteessa virallisorganisaatioihin tarkastelemalla viljelyprojektien itseorganisoitumisen astetta (Göttl & Penker 2020) ja toisaalta kaupungin roolia viljelytoiminnan ja -tilan ohjaajana ja hallinnoijana (Eizenberg & Fenster 2015). Puhtaimmin viljely voidaankin määritellä alhaalta ylöspäin organisoituneeksi tai ylhäältäpäin hallituksi, mutta näiden väliin mahtuu laaja kirjo muotoja, joissa viljelijöiden, hallinnon ja muiden toimijoiden rooli ja vuorovaikutus viljelyn suunnittelussa, toteutuksessa ja ylläpidossa vaihtelee (McGlone ym. 1999; Fox-Kämper ym. 2018; Ponstingel 2022).

Yhteishallinta (engl. *co-management*) on keskeinen näkökulma kaupunkiviljelyn organisoitumisen tarkastelussa (Kotilainen 2014; Certomà ym. 2020). Yhteishallinnan keskustelu kytkeytyy perinteisesti luonnonresurssien hallinnan kysymyksiin (Ostrom 1990), kun valtaa ja vastuuta jaetaan valtion tai paikallishallinnon sekä resurssia käyttävien paikallistoimijoiden kesken (Berkes ym. 1991). Kaupunkiviljelyn kontekstissa viljelymää voidaan ymmärtää luonnonresurssiksi, jonka hallinnasta neuvotellaan. Koska traditionaalinen resurssinäkökulma pelkistyy turhan vahvasti maanomistus- ja hallintakysymyksiin, on kaupunkiviljelyn yhteishallintaa hedelmällisempää tarkastella jatkuvana ja muutoksessa olevana ongelmanratkaisun prosessina (Carlsson & Berkes 2005). Tällöin vallan jakautuminen nähdään enemmänkin toiminnan lopputuloksena kuin sen lähtökohtana. Prosessinäkökulma antaa tilaa myös kaupunkiviljelyn toimijoiden moninaisuudelle ja fyysistä viljelymaata laajemmalle ajatukselle viljelyn toimintatilasta ja jatkuvuuksista (ks. Willman 2023).

Frantzeskakin ja kumppaneiden (2017a) mukaan urbaani kestävyys siirtymä koostuu useista yhtäaikaista kaupunkijärjestelmien perustavanlaatuisista rakenteellisista muutoksista, joilla pyritään vastaamaan pitkäkestoisin yhteiskunnallisiin ongelmiin. He mainitsevat kaupunkiviljelyn esimerkkinä tällaisesta rakenteellisesta muutosprosessista (mt., 1). Kaupunkien kestävyys siirtymä tämän tutkimuksen näkökulmana vaatii edellä esitellyn viljelyn organisoitumisen ja hallinnan tutkimuksen tuomista yhteen yhteisöllisyyden ja yhteisöviljelyn tutkimuksen kanssa (esim. Koay 2020; Milbourne 2021). Tällöin kaupunkilaisten ja yhteisöllisen toiminnan potentiaali nousee paremmin esiin (esim. Celata & Coletti 2018; Pikner ym. 2020; Wesener ym. 2020) samoin kuin kysymykset vuorovaikutuksesta, jatkuvuudesta ja kumppanuuksista, jotka ovat tärkeitä urbaanin kestävyys siirtymän edellytyksiä

(Frantzeskaki ym. 2017b). Yhteisöllisen viljelyn on todettu lisäävän kaupunkien ekologista ja sosiaalista kestävyyttä (Frantzeskaki ym. 2017b; van der Jagt ym. 2017). Tosin kaupunkiviljelyn ekologista kestävyyttä on myös kyseenalaistettu viljelyn pienen volyymin tai tehottomuuden vuoksi (CoDyre ym. 2015; McDougall ym. 2018). Kaupungissa viljelyn kestävyyspotentiaalia ei kuitenkaan ole mielekästä tarkastella vain satomäärien näkökulmasta. Kestävyyspotentiaali ilmenee enemmänkin kaupunkivihreän määrän lisäämisessä (van der Jagt ym. 2019) sekä sosiaalisten aspektien, kuten omaehtoisen toiminnan (Houtbeckers & Kallio 2019) ja ekologisen vertaisoppimisen (Bendt ym. 2013) kautta.

Frantzeskaki ja kumppanit (2017b) tutkivat viljelyä ja muita kansalaislähtöisiä luontopohjaisia ratkaisuja siirtymäaloitteina (engl. *transition initiatives*) kolmessa pohjoiseurooppalaisessa kaupungissa. Tutkimustulosten mukaan yksittäiset viljelyhankkeet toimivat osana laajempaa kestävyys siirtymää näyttämällä esimerkkiä muille vastaaville aloitteille sekä paikallishallinnolle vaihtoehtoisista luonnon kanssa toimimisen tavoista kaupungissa. Viljelyn käynnistämällä ekososiaalisilla prosesseilla on potentiaalia kasvaa yksittäisiä projekteja laajemmiksi vakiintuneiksi käytännöiksi, jolloin niiden toimintalogiikka kiihdyttää kaupunkien kestävyys siirtymää (mt.). Radywyl ja Briggs (2013) puolestaan tutkivat new-yorkilaisia käytäntöyhteisöjä julkisen tilan muokkaajina ja painottivat tässä yhteydessä julkishallinnon roolia osana urbaania kestävyysmurrosta. Murphyn ja kumppaneiden (2023) tutkimus kaupunkiviljelystä ja saavutettavammasta julkisesta tilasta tuo niin ikään esille kaupungin hallinto-organisaatioiden tärkeän roolin viljelyn mahdollistajana. Edellä esitellyt tutkimukset osoittavat, että julkishallinnolla on keskeinen rooli osana kaupunkiviljelyn kehityskulkuja ja muutosvoimaa, mutta roolin ymmärtäminen vaatii lisätutkimusta.

Kaupunkiviljely käytäntöyhteisöinä

Yhteisöjen toiminta pohjautuu aina vuorovaikutukseen, mutta muuten yhteisön yksiselitteinen määrittely on hankalaa. Lehtosen (1990) mukaan yhteisön ideaali on yhteisöä helpommin määriteltävissä vapaaehtoisuuteen, legitiimiyteen, demokraattisuuteen, tasa-arvoon ja autonomiaan pohjautuen. Yhteisöideaalin mukaiset vuorovaikutussuhteet ovat tyypillisesti vastavuoroisuutta ilmentäviä horisontaalisia suhteita, kun taas todellisuudessa yhteisöissä on aina myös vertikaalisia, epätasapainoisia valtasuhteita (Lehtonen 1990), mikä tulee näkyväksi myös kaupunkiviljelyn vuorovaikutuskäytäntöjen tarkastelussa. Yhteisöä on alettu käsittää sosiaalisen objektin sijaan sosiaalisena toimintana, käytäntöinä ja prosesseina, jolloin yhteisöllisyys voi olla yhteisöä sopivampi ja joustavampi käsite (Traill 2021). Korostan yhteisöllisyyteen liittyvää toiminnallisuutta tarkastelemalla kaupunkiviljelyä käytäntöyhteisöinä (engl. *communities of practice*, Lave & Wenger 1991; Wenger 1998). Käytäntöyhteisön näkökulma auttaa ymmärtämään kaupunkiviljelytoiminnan piirissä tapahtuvaa sosiaalista ja käytäntöihin nojautuvaa vuorovaikutusta ja toiminnan jatkuvuuksia.

Käytäntöyhteisön käsite pohjautuu sosiaalisen oppimisen teoriaan, ja sitä on sovellettu laajasti paitsi kasvatustieteiden, myös yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen piirissä (Farnsworth ym. 2016). Käytäntöyhteisöjen keskeinen piirre on osallistuminen, jolla tarkoitetaan sekä toimintaa että kuulumista johonkin (Wenger 1998). Kaupunkiviljelyn käytäntöyhteisön ajatuksessa yhdistyvät yhteisötutkimuksen piirissä esitetyt yhteisöjen tarkastelun alueellinen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuva sekä yhteenkuuluvuuden tunteeseen nojautuva näkökulma (ks. Lehtonen 1990). Käytäntöyhteisöissä korostuvat erityisesti yhteisen tekemisen ja kanssakäymisen sekä yhteisen tavoitteen ja siitä neuvottelun elementit. Wengerin (1998) mukaan käytäntö sisältää aina sekä konkreettisen tekemisen että abstraktimman ajattelun ulottuvuuden toisiinsa kietoutuneina. Käytäntöyhteisö onkin prosessi, jossa tätä toiminnan ja tietämisen sisältävää käytäntöä jaetaan ja jatkuvasti muokataan ja kehitetään yhdessä (mt.).

Kaupunkiviljelyssä viljelytoiminnan ja -paikan avoin tai suljettu luonne vaikuttaa keskeisesti siihen, kuinka helppoa tai vaikeaa on pääsy osaksi käytäntöyhteisöjä (Bendt ym. 2013). Myös viljelyn omistajuus ja osallistumisen muodot määrittävät käytäntöyhteisöjä (Göttl & Penker 2020). Esimerkiksi se, onko kullakin viljeltävänä oma palsta tai laatikko vai onko viljelysmaa yhteisesti hallittu ja hoidettu sekä se, voiko toimintaan osallistua myös satunnaisena vapaaehtoisena ilman vahvaa sitoutumista, tarjoaa erilaisia lähtökohtia viljelyyhteisöjen muodostumiselle sekä viljelytoiminnan jatkuvuudelle.

Bendt ja kumppanit (2013) tutkivat avoimia yhteisöviljelmiä käytäntöyhteisöinä keskittyen erityisesti viljelmien reunamilla tapahtuvaan vuorovaikutukseen ekologisen oppimisen mahdollistajana. Viljelmät käytäntöyhteisöinä eivät olekaan ympäröivästä maailmasta erillisiä saarekkeita, vaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa yhteisön ulkopuolisiin asukkaisiin, kuten ohikulkijoihin ja kaupungissa eläviin eläimiin ja toisaalta rakenteisiin, kuten kaupungin hallintoon tilan tarjoajana ja toiminnan mahdollistajana.

Wengerin (1998) mukaan käytäntöyhteisö muodostuu keskinäisen sitoutumisen, yhteisen tavoitteen ja jaettujen resurssien ulottuvuuksista (engl. *mutual engagement, joint enterprise ja shared repertoire*). *Keskinäinen sitoutuminen* pohjautuu sosiaaliseen vuorovaikutukseen, ihmisuhteisiin, tapaamisiin ja asioiden tekemiseen yhdessä. Sitoutumisen perustana ei tarvitse olla, eikä usein olekaan erityisen samanmielisiä joukkoa ihmisiä. Sen sijaan toiminta on luonteeltaan sellaista, joka pystyy tuomaan ja sitomaan yhteen keskenään hyvin erilaisiakin ihmisiä. Käytäntöyhteisö ei siten suinkaan kuvasta yhteisön ideaalia (Lehtonen 1990; Traill 2021), vaan määrittäyty yhteisen asian tai käytännön äärellä tapahtuvan kanssakäymisen varaan. Traill (2021) tuo esiin mm. kulttuurisiin tai etnisiin sekä asuinalueisiin perustuvia eroja kaupunkiviljelyn käytäntöyhteisöihin sitoutumisessa ja kuulumisen tunteessa.

Myöskään *yhteinen tavoite* ei rakennu sen varaan, että kaikki olisivat siitä yksiselitteisen samaa mieltä, vaan keskeistä on, että se on yhteisesti neuvoteltu, ja että kaikki pystyvät hyväksymään sen (Wenger 1998). Kaupunkiviljelyssä yhteinen tavoite voi olla esimerkiksi viljelytoiminnan harjoittaminen kaupunkialueella tai jossain tietyssä rajatussa paikassa. Tavoitteella voi olla myös ulkoisia reunaehdot ja rajoitteita, kuten kaupunkiviljelyprojektien sijoittuminen ja laajuus, mutta tavoite itsessään on kuitenkin aina yhteisön itsensä sisäisen neuvottelun tuloksena syntynyt ja jatkuvasti muokkautuva. Yhteinen tavoite sisältää myös sisäisesti muodostetut ja tulkitut säännöt ja vastuut, eli kuinka käytäntöyhteisössä tulee ja saa toimia. *Jaetuilla resursseilla* puolestaan tarkoitetaan resurssien lisäksi myös rutiineja ja tapoja sekä yhteisen historian kautta muodostuneita symboleita tai tarinoita (Wenger 1998). Ne ovat ikään kuin käytäntöyhteisön oma kieli.

Vaikka käytäntöyhteisöt muotoutuvat jonkin tekemisen, kuten viljelyn ympärille, ei niiden kohde ole niinkään mekaanisessa tekemisessä, vaan käytäntöjen merkityksessä. Wenger (1998) jaottelee merkityksen kolmeen osaan: neuvotteluun merkityksistä, osallistumiseen ja konkretisointiin tai näkyväksi tekemiseen. *Merkityksistä neuvottelu* tapahtuu osallistuvien ihmisten keskinäisessä sekä ympäröivän maailman kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa, ja voi olla luonteeltaan sanallistettua tai sanatonta. *Osallistuminen* ei tarkoita samaa kuin yhteistyö, vaan osallistuminen voi olla monenlaista ja sisältää myös konflikteja. Osallistuminen on näkyvintä konkreettisten yhteisten tapahtumien, kuten viljelytapoamisten yhteydessä, mutta osallistumista tapahtuu myös niiden ulkopuolella. Se on osa yhteisön jäsenten identiteettiä – olla osallinen tietyssä ryhmässä tai toiminnassa.

Konkretisoidessaan käytäntöyhteisö tuottaa omasta tarkoituksestaan tai merkityksestään ja käytännöistään näkyviä objekteja, kuten viljelyn tapauksessa kirjallisia sääntöjä, valokuvia somessa tai infokylttejä ja erilaisia rakennelmia viljelmillä (ks. Barthel ym. 2010). On keskeistä huomata, että käytäntöyhteisön merkitysten konkretisointi usein rikastuttaa ja selkeyttää merkityksiä, mutta sillä on myös kääntöpuolensa. Konkretisoinnin myötä asiat saatetaan ottaa liaksi annettuina, jolloin käytäntöjen muokkaaminen muuttuu hankalaksi. Wengerin (1998) mukaan osallistuminen ja konkretisointi muodostavat kiinteän, toisiaan täydentävän kaksikon, eikä niitä voi käsitellä toisistaan erillisinä. Jos esimerkiksi suullinen

vuorovaikutus tai toiminta on liian epäselvää, voidaan laatia kirjalliset säännöt, tai jos kirjalliset säännöt ovat liian monitulkintaisia tai jäykkiä, voidaan järjestää kasvokkainen tapaaminen niiden avaamiseksi.

Käytäntöyhteisö ja erityisesti osallistumisen ja konkretisoinnin vuorottelu ovat keskeinen osa sosioekologisen muistin ja historian rakentumista kaupunkiviljelyssä (Barthel ym. 2010; Bendt ym. 2013). Samalla tavoin niitä voidaan tarkastella myös tulevaisuuteen suuntautuen, osana viljelyn jatkuvuuden muodostumista. Kaupunkiviljelyprojektien jatkuvuutta ja muutosta osana laajempaa kaupunkiviljelyilmion verkostomaista kenttää voidaan tarkastella myös toisiinsa kytköksissä olevina käytäntöyhteisöinä, konstellaationa, kuten Mattila-Aalto (2012) on tehnyt tarkastellessaan leipäjonoyhteisöjä Helsingissä.

Käytäntöyhteisöt voivat muodostua itseorganisoituvasti. Itseorganisoitumista on urbaanissa yhteydessä kuvattu eri toimijoiden välisenä spontaanisti, ilman ulkoista koordinaatiota tapahtuvana uusien rakenteiden, käytäntöjen ja organisaatioiden muodostumisena (Rauws & De Roo 2016; Jokinen ym. 2017; Göttl & Penker 2020). Kaupunkiviljelyn käytäntöyhteisöjen muodostumiseen vaikuttaa kuitenkin myös varsinaisen käytäntöyhteisön ulkopuolisten toimijoiden koordinoiva rooli etenkin viljelyprojektien käynnistymisvaiheessa. Alkuvaiheen koordinoijana toimii yleensä kaupunki. En käsittelekään kaupunkiviljelyn käytäntöyhteisöjä puhtaana itseorganisoituneina, vaan yhteishallinnan sävyttäminä prosesseina.

Etnografisia haastatteluja ja osallistuvaa havainnointia tapausviljelmillä

Tutkimuksen aineiston olen kerännyt neljän tamperelaisen tapaustutkimuksen kautta: Haist' kukkanen -projekti, Hatanpään kaupunkiviljelijät, Hiedanrannan kelluva puutarha sekä Active Refugees in the Community -hanke (ARC) (kuva 2). Tapaustutkimukset on valikoitu siten, että kaikki viljelmät sijoittuvat Tampereen kaupungin omistamalle maalle ja ovat käynnistyneet 2010-luvulla, jolloin palstaviljelyä pienimuotoisempaan ja yhteisöllisyyttä korostavaan viljelyyn liittyvä liikehdintä oli Suomessa varsin aktiivista (Willman 2015). Tapaukset muodostavat kiinnostavan kokonaisuuden kaupunkiviljelyn organisoitumisen ja jatkuvuuden sekä yhteisöllisyyden muodostumisen tarkasteluun, sillä yhteishallinnan lähtökohdista huolimatta viljelijöiden ja kaupunkiorganisaation rooli ja keskinäinen vuorovaikutus on ollut kaikissa hieman erilainen (taulukko 1). Tapaukset ovat myös tilallisesti ja toiminnallisesti erilaisia keskenään. Osa on sidoksissa yhteen paikkaan kaupungissa, kun taas osa levittäytyy sirpaleisesti useisiin sijainteihin. ARC-hankkeen toiminta kietoutui jo suunnitteluvaiheessa vahvasti yhteen kaupungin rakennuttaman Syötävän puiston kanssa.

Tutkimusotteeni on etnografinen, eli olen viettänyt aikaa tapausviljelmillä viljelijöiden parissa tehden havaintoja ja haastatteluja. Koen etnografian sopivan viljelyn ja käytäntöyhteisöjen tutkimiseen, sillä etnografiaa hyödynnetään monitahoisten kulttuuristen ilmiöiden ja prosessien ymmärryksen välineenä (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014). Etnografiselle tutkimukselle on tyyppillistä aineistojen monipuolisuus (Mietola 2007). Tämä toteutuu tutkimuksessani niin, että yhdistin toisiinsa haastatteluja, osallistuvaa havainnointia ja kenttämuistiinpanoja sekä erilaisia some- ja seuranta-aineistoja. Etnografinen ote ja osallistuva havainnointi metodologiana ohjaavat käyttämäni Wengeriin (1998) pohjaavaa viljelytapausten käytäntöyhteisön ulottuvuuksien ja käytäntöjen merkitysten analysiä.

Oman kaupunkiviljelytaustani vuoksi etnografinen tutkimusote on ollut luonteva valinta. Viljelyharrastajana olen saanut luotua tutkittavien kanssa luottamuksen ja yhteisen ymmärryksen piirin. Olen ollut aktiivisesti mukana esimerkiksi Hiedanrannan kelluvan puutarhan käynnistämisessä, kaupunkiviljelyaktiivin roolissa. Olen osallistunut myös ARC-hankkeen suunnitteluun kaupunkiviljelyharrastajan ja -tutkijan roolissa ja ollut mukana Hatanpään kaupunkiviljelmän käynnistystyöpajoissa, ja päässyt siten tarkastelemaan viljelytapausten alkuvaiheita osallistuvan havainnoinnin keinoin (ks. Santaoja 2015; Zhou ym. 2023). Kentällä tapahtuvassa havainnoinnissa olen kiinnittänyt huomiota erityisesti viljelyn

Taulukko 1. Tutkimustapaukset.

Table 1. Case studies.

	Haist' Kukkanen	Hatanpään kaupunkiviljelijät	Hiedanrannan kelluva puutarha	ARC-hanke (Active Refugees in the Community)
Kesto	2014	2014 →	2016–2021; v. 2022 eteenpäin toisessa sijainnissa	2018–2019; v. 2020 eteenpäin osana Syötävää Puistoa
Viljelypaikka	18 eri sijainnissa (puistot ja kävelyteiden varret)	Vajaakäytöllä oleva vanha taimisto- ja varastoalue	Vanha tehdasalue, jota kehitetään asuinalueeksi	Vanha tehdasalue, jota kehitetään asuinalueeksi
Viljelymuoto	Yhteiset viljelylaatikot	Avomaaviljely omilla viljelypalstoilla	Omat ja yhteiset viljelylaatikot laiturilla järvellä	Omat kasvihuoneet, yhteinen avoma-/penkkiviljely
Koko	50 laatikkoa (á 1 m ²)	25 kpl 20 m ² palstoja; v. 2016 laajeni 50 palstaan	40 laatikkoa (á 1 m ²)	8 pientä kasvihuonetta ja noin 100 m ² avomaata
Toimijat	Suomen talkoot ry; Tampereen kaupunki; vapaaehtoiset kaupunkilaiset (kastelijat)	Viljelijät; Tampereen kaupunki; v. 2021 eteenpäin 4H-yhdistys	Tampereen kaupunki; palvelumuotoiluyritys Kuowi ry; kaupunkiviljelyaktiivit; paikalliset asukkaat viljelijöinä	Pirkanmaan Martat ry; Modus ry; Sopimusvuori ry; Tampereen kaupunki; maahanmuuttajat ja paikalliset asukkaat viljelijöinä
Valmistelu ja organisoiminen	Suomen talkoot ry:n kaksi viljelyaktiivia suunnittelivat ja toteuttivat; luvat Tampereen kaupungilta	Kaupunki kutsui koolle kiinnostuneita asukkaita, tarjosi tilan ja puitteet viljelylle ja teki maatyöt, viljelijät organisoivat toiminnan	Kaupunki toimitti laiturin, viljelylaatikot sekä mullan; viljelyaktiivit ja palvelumuotoilija järjestivät alkutaapauksia; aktiivit ja viljelijät organisoivat toiminnan	Hankerahoitteinen, koordinaattoriksi Pirkanmaan Martat, toimintaan haettiin kiinnostuneita kotoutujia, kaupunki tarjosi maan rakenteilla olevan Syötävän puiston yhteydestä
Yhteys kaupunkiin	Ei yhteydenpitoa alun lupaprosessin jälkeen	Nimetty yhteishenkilö viljelijöistä, yhteydenpito tarvittaessa	Nimetty yhteishenkilö viljelijöistä, epäselvyyttä kaupungin yhteydestä	Kaupunki mukana ohjaamassa toimintaa
Toiminnan tarkoitus	Hyödyntää kaupunkitilaa ruoan tuottamiseksi; tarjota ilmaista ruokaa; lisätä yhteisöllisyyttä	Vastata kysyntään (kaupunki); viljellä ruokakasveja kaupungissa (viljelijät)	Brändäys ja alueen hyötykäyttö (kaupunki); viljelyyn ja alueeseen tutustuminen (viljelijät)	Maahanmuuttajien kotouttaminen, viljelytietoisuuden ja -taitoisuuden lisääminen

sosiaaliseen aspektiin – mitä ihmiset viljelyksillä tekevät, paljonko ihmisiä on paikalla, ja millaista on keskinäinen vuorovaikutus. Lisäksi olen tarkkaillut fyysistä ympäristöä, kuten viljelmien yhteydessä olevia rakennelmia ja kylttejä.

Tutkimuksen ensisijainen aineisto koostuu 13 viljelijähaastattelusta vuosien 2014–2019 ajalta (9 Hatanpäältä ja 4 Hiedanrannan kelluvalta puutarhalta) sekä kolmesta koordinoivien tahojen haastattelusta: Haist' Kukkanen -projektin yhdistysaktiivit (2014), Hiedanrannassa

kaupungin sopimuskumppanina toimineen palvelumuotoiluyrityksen edustaja (2016) sekä ARC-hankkeen projektipäällikkö (2019) (ks. liite 1). Ensimmäisten toimintakesien viljelijähaastattelut toteutin pääsääntöisesti viljelypaikalla, ja ne ovat luonteeltaan voimakkaammin etnografisia haastatteluja kuin syysaikaan toimistotiloissa tekemäni seuranta-haastattelut sekä koordinoivien tahojen haastattelut. Etnografiselle haastattelulle on tyypillistä, että itse haastattelutilanne ja havainnointi tulevat jollain tapaa osaksi haastatteluaineiston analyysiä (Mietola 2007), mikä tulee omassa tutkimuksessani näkyväksi esimerkiksi viljelyn materiaalisten käytäntöjen havainnoinnissa.

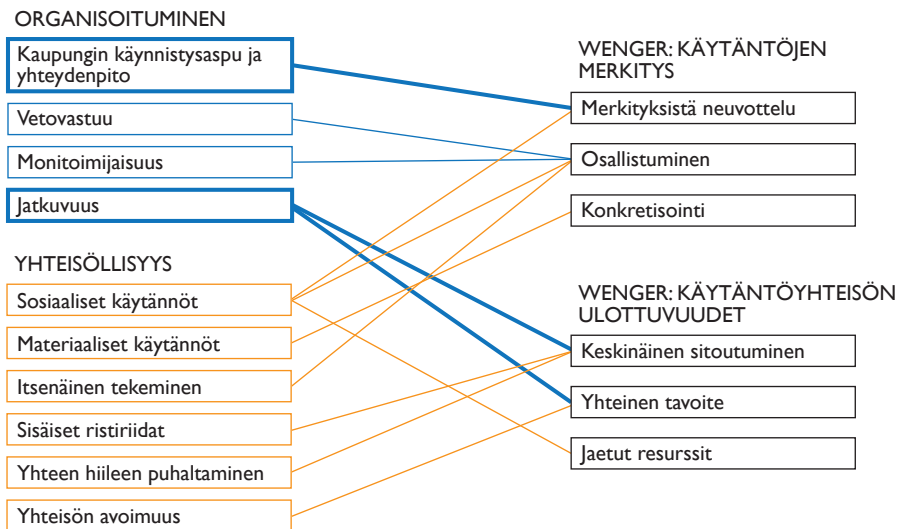
Etnografiseen tutkimusotteeseen nojautuen olen haastattelujen lisäksi seurannut viljelytapausten elinkaaren käännteitä sähköpostilistalla (Hatanpään kaupunkiviljelijät), sosiaalisen median alustoilla (Hiedanrannan kelluva puutarha, ARC-hanke ja siihen kytkeytyvä Hiedanrannan syötävä puisto) sekä blogissa (Haist' Kukkanen) käytävän keskustelun kautta. Tausta-aineistona toimivat lisäksi kenttäpäiväkirja viljelytapausten puitteissa järjestetyistä tapahtumista viljelmien käynnistämisestä aina kesään 2019 saakka (esim. muistuinpanot ARC-hankkeen päätöstilaisuudesta ja vapaamuotoisista keskusteluista kotoutujien kanssa marraskuulta 2019 sekä jokakesäiset havainnointimuistuinpanot viljelmiltä). Tutkimuksen prosessinomaisen luonteen vuoksi olen jatkanut tapausten seuraamista myös kesän 2019 jälkeen sosiaalisessa mediassa sekä satunnaisilla havainnointikäynneillä viljelykohteilla.

Etnografinen tutkimus tapausviljelmillä ja viljelyn yhteishallinnan prosessien parissa on vaatinut tutkimuseettistä pohdintaa tutkimuskentän rajaamisessa (ks. Marttila 2014) ja oman kaksoisroolini (tutkija vai kanssaviilijä) määrittelemisessä (ks. Rossi 2021). Olen tiedottanut viljelijöitä tutkimuksen teosta haastattelukutsujen ja viljelytapahtumien yhteydessä. Havainnointikäynneillä olen kertonut tutkimuksestani päästyäni keskusteluyhteyteen jonkun viljelijän kanssa. Myös sähköpostilistalla ja some-ryhmissä olen kertonut tutkijan roolistani. Ryhmiin liittyy kuitenkin jatkuvasti uusia jäseniä, eivätkä kaikki ole tietoisia tutkimuksesta. Tämän vuoksi olen käyttänyt ryhmiä vain prosessien kulun hahmottamiseen nostamatta niistä esille keskustelujen sisältöjä tai sitaatteja.

Aineiston analyysi pohjautuu pääasiassa haastattelujen sisältöihin. Analyysin ensivaiheessa olen teemoitellut litteroidun haastatteluaineiston aineistolähtöisesti viljelytapausten organisoitumisen sekä yhteisöllisyyden muodostumisen teemakokonaisuuksien alle ja analysoinut sitä molempien teemojen osalta sisällönanalyysin avulla Atlas.ti-ohjelmaa hyödyntäen. Olen analysoinut haastatteluja yhtenäisenä massana, huomioiden kuitenkin kunkin haastateltavan aseman (viljelijä vai koordinoiva taho) ja kyseessä olevan viljelytapauksen. Haastatellut viljelijät olen anonymisoinut.

Jatkoin analyysiä peilaamalla sisällönanalyysissä muodostamiani organisoitumisen ja yhteisöllisyyden teemakokonaisuuksia Wengerin (1998) käytäntöyhteisön teorian keskeisiin rakenteisiin eli keskinäisen sitoutumisen, yhteisen tavoitteen ja jaettujen resurssien ulottuvuuksiin sekä käytäntöjen merkityksen muodostumisen taustalla oleviin neuvottelun, osallistumisen ja konkretisoinnin prosesseihin (kuva 1). Kuvan viivat ovat yksinkertaistava havainnollistus siitä, kuinka kaupunkiviljelyn käytäntöyhteisöt ja niiden merkitysten muodostuminen näkyvät tapausviljelmien organisoitumisen ja yhteisöllisyyden prosesseissa. Analyysin jälkeen, tulosten tulkinnan yhteydessä, kohdistin tarkastelun vuorovaikutukseen, jatkuvuuteen ja kumppanuuksiin (korostukset kuvassa 1), koska ne ilmaisevat viljelyn mahdollista muutosvoimaa kestävyysirrtymän edistämässä (Frantzeskaki ym. 2017b). Tärkeiksi tuloksiksi nousivat (1) käytäntöyhteisöjen yhteydenpito kaupungin kanssa, myös alun käynnistysapua laajemmin osana käytäntöjen merkitysten määrittelyä ja niistä neuvottelua, sekä (2) käytäntöyhteisöjen lujituksen ja lujittamisen rooli suhteessa viljelyn jatkuvuuteen.

Seuraavat kolme osiota pohjautuvat kaupunkiviljelytapausten empiiriseen analyysiin. Ensimmäinen pureutuu organisoitumisen kysymyksiin (organisoitumisen kokonaisuuden kolme ensimmäistä teemaa) ja toinen yhteisöllisyyteen ja käytäntöyhteisöjen muodostumiseen (yhteisöllisyyden kokonaisuuden kolme ensimmäistä teemaa). Kolmannessa analyysi-

Kuva 1. Sisällönanalyysin tuottamat kaupunkiviljelyn organisoitumisen ja yhteisöllisyyden teemakokonaisuudet suhteessa Wengerin (1998) esittämiin käytäntöyhteisön ulottuvuuksiin ja käytäntöjen merkityksiin. Lihavointi osoittaa keskeisimpien tulosten painopisteitä.

Figure 1. Categories of organisation and communality found in the cases of urban gardening in relation to Wenger's (1998) community of practice theory. The main results are highlighted with bolded lines.

osiossa keskityn viljely-yhteisöjen jatkuvuuden ja epäjatkuvuuden kysymyksiin käytäntö-yhteisöissä avaamalla myös niiden sisäisiä ristiriitoja (organisoitumisen viimeinen sekä yhteisöllisyyden kolme viimeistä teemaa).

Kaupunkiviljelytapauksen organisoituminen

Viljelytapauksen organisoitumisvaiheen osalta on keskeistä tarkastella prosessissa mukana olevia toimijoita ja vastuiden jakautumista. Osassa tapauksista yksittäisten kaupunkiviljelijöiden ja itseorganisoitumisen rooli on vahva, kun taas toisissa korostuu yhteishallinta sekä viljelyä järjestävän tahon (kaupunkiorganisaatio tai järjestö) asema ja vetovastuu (ks. taulukko 1). Etenkin viljelytapauksen organisoitumisen vaiheessa kaupunki osallistuu viljelyn merkityksistä neuvottelemisen prosesseihin ja tulee osaksi käytäntöyhteisöä olemalla mukana yhteisen tavoitteen luomisessa. Kiinnostavaa organisoitumisen sekä toiminnan onnistumisen ja jatkuvuuden kannalta on kysymys siitä, millä tavalla Tampereen kaupunki on läsnä hankkeiden käynnistysvaiheessa ja millainen sen rooli on viljelyprosessin myöhemmissä vaiheissa (ks. Fox-Kämper ym. 2018; Murphy ym. 2023).

”se on nyt niiden vastuulla niinku sen kuuluu ollakin, ja mahdollisimman paljon koittanu sitä suitsia [kaupungin virkahenkilöitä] niissä maanantai-palaverissa tai missä ikinä, että se on niiden tyyppien nyt, että älkää koskeko siihen enempää kun on pakko, mut toisaalta että sitten kun tulee jotain mitä pyydetään, että mitenkäs jos laitetaan kuitenkin tänne [laiturille] nää jarrut vai mitkä ne oli, että tämmösiä asioita, jossa haetaan just sitä että mitä tarvii tehdä ja mitä ei tarvii tehdä.” (HIEK1)

Hiedanrannan viljelyprojektien organisoitumisessa ei ollut kyse vain viljelijöiden ja kaupungin kahdenvälisestä vastuunjaosta ja organisoitumisesta, vaan prosessissa oli mukana monia toimijoita. Kelluvalla puutarhalla tämä korostui erityisesti hankkeen käynnistysvaiheessa, kun palvelumuotoilijoiden ja viljelyaktiivien rooli eräänlaisina mediaattoreina oli

keskeinen. Palvelumuotoiluyritys saattoi yhteen kaupungin idean ja alueelle kaupunki-
viljelyä kaavailleet kaupunkiviljelyaktiivit, jotka puolestaan osallistivat viljelytoimintaan
mukaan paikallisia asukkaita. Alun jälkeen viljelijät ottivat viljelmän omakseen, ja järjestivät
tapaamisia ja viljelyä omatoimisesti. ARC-hankkeessa taas oli mukana monia toimijoita
kautta hankkeen elinkaaren. Marttojen viljelyneuvojan vastuulla oli toiminnan koordinointi,
jota hän piti erityisen tärkeänä viljelytoiminnan onnistumisen edellytyksenä:

*”kyl se on ajatuksena niin et siinä on toimija, tai toimijoita jotka vastaa sen alueen, toiminnasta ja
niitten tilaisuuksien järjestämisestä. Koska kaupunki kuitenkin haluaa että siel on sitä toimintaa. Niin
ei siitä tuu sellasta että kuka tabansa nyt tuu milloin baluat tänne ni voit ottaa tästä tämmösen läntin
itelles, et siitä ei tuu mitään. Et se on vaan ihan tosi asia.” (HIEK2)*

Kaupungin mukanaolo ja viljelyn yhteishallinta on avannut Hiedanrannassa vuorovaiku-
tusta myös viljelyhankkeiden välille. Alussa ARC-hanke teki yhteistyötä kelluvan puutarhan
kanssa järjestämällä viljelyneuvontatilaisuuksia laiturilla omien tilojen valmistumisen vii-
västyttyä. Hankkeen toimijoille kelluva puutarha näyttäytyi mukavana kokeiluna, mutta
hyvin epäjärjestäytyneenä ja kooltaan vaatimattomana. Kelluvan puutarhan viljelijöiden
keskuudessa taas koettiin jokseenkin hankalana ja epäreiluna se, että kaupunki panostaa
niin paljon ARC-hankkeeseen ja Syötävään puistoon, kun taas kelluvan puutarhan tarpeet
eivät tulleet enää kuulluiksi.

*”Se multakasa mikä tuotiin meille sillon ku se piti olla Syötävän ja [...] meille yhteinen, ja kaubia
määrä sitä multaa. Sit tuli vähän tappelu siitä, että kuka sen siirtää sieltä. [...] Taas mä sain viestiä,
että se pitää viiä pois ja se on meidän asia, siis kelluvan puutarhan pitää viedä se, että ku te balusitte sitä
multaa. No eihän me pyyetty ku itelle multaa, ite keksivät siellä että kaikille multaa. [...] No mä sitte
siirsin sen mun yhen kaverin kanssa kottikärryillä” (HIE4)*

Kaupungin tarjoama käynnistysapu, kuten viljelylaatikoiden toimittaminen tai maan
kääntäminen, koettiin tärkeäksi Hiedanrannan kelluvalla puutarhalla ja Hatanpäällä, mutta
käynnistysvaiheen jälkeen viljelytoiminta on ollut vahvan itseorganisoitunutta. Esimerkiksi
Hatanpäällä kaupunki ei mainostanut projektia alun yleisötilaisuuden jälkeen, ja viljelijät
mittasivat ja jakoivat viljelypalstat keskenään. Tyhjiilleen jääneet palstat täyttyivät ohikulkija-
kohtaamisten ja puskaradion kautta kesän mittaan. Haist’ Kukkanen -projekti oli kaupunki-
organisaation kanssa tehtävän yhteistyön näkökulmasta katsottuna hyvin itsenäinen, alussa
tapahtunutta laatikoiden sijoittelua lukuun ottamatta. Kun tarkastellaan projektin koko
elinkaarta, huomataan, että yhdistyksen rooli toiminnan määrittäjänä ja koordinoijana on
ollut keskeinen. Toiminta ei ole puhtaan itseorganisoitunutta (ks. Rauws & De Roo 2016),
vaan kyse on kolmannen sektorin osallistavasta toiminnasta ja yhteishallinnasta yhdistyksen
ja yksittäisten kaupunkilaisten välillä.

*”Se oli tosi tärkeä se palaute mitä tuli, että kun me alettiin kertoa tästä sosiaalisessa mediassa, niin
mistä tuli vastaus tavallaan että hei hienoo, me voidaan kastella [...] niin on kysytty että oisko teidän
lähellä joku paikka ja sit viety [laatikko] sinne. [...] Mut sit on tietenkä nää tällaset Näkötorni,
Sorsapuisto, Keskuutori ni semmosii, mitkä ollaan katottu että nää on hienoi maamerkkejä.” (HAIK1)*

Itseorganisoituminen potentiaali ja viljelyn jatkuvuus tulivat näkyväksi, kun yksittäiset osal-
listujat lähtivät mukaan itsenäisten motiiviansa perusteella ja aikomattaan tuottivat laajalle
ulottuvan kollektiivisen ilmiön, jonka levittäytymistä olisi ollut vaikea ennustaa etukäteen.

Kuva 2. Tutkimuksen neljä tamperelaista tapausta. (1) Hatanpään kaupunkiviljelmä, elokuu 2015. (2) Hiedanrannan kelluva puutarha, elokuu 2016, © Hanna Kirmanen. (3) Haist' Kukkanen viljelylaatikko, Sorsapuisto, heinäkuu 2014. (4) ARC-hanke/Hiedanrannan syötävä puisto, kesäkuu 2019.

Figure 2. Four Tampere-based cases from the study. (1) Hatanpää urban garden, August 2015. (2) Hiedanranta floating garden, August 2016, © Hanna Kirmanen. (3) Haist' Kukkanen gardening box, Sorsapuisto park, July 2014. (4) ARC project/Hiedanranta edible park, June 2019.

Yhteisöllisyyden muodostuminen käytännöissä

Yhteisön ja yhteisöllisyyden on nähty muodostuvan käytäntöjen kautta (Traill 2021). Myös käytäntöyhteisöt rakentuvat tekemisen ja yhteisten käytäntöjen, sekä niiden saamien merkitysten ympärille (Wenger 1998). Analysoin tässä osiossa kaupunkiviljelytapauksen rakentumista käytäntöyhteisöinä Wengerin esittämän merkitysten muodostumisen prosessin, eli merkitysten neuvottelun, osallistumisen ja konkretisoinnin valossa. Viljelytapauksissa merkitysten muodostuminen tulee esille viljelyn materiaalisissa ja sosiaalisissa käytännöissä sekä itsenäisenä tekemisenä.

Materiaaliset käytännöt, kuten työkalukopin ja työvälineiden jakaminen ja yhteinen käyttö, luovat pohjan yhteiselle viljelyprojektille. Sähköisten viestintäkanavien lisäksi lapuilla viestiminen kopin seinällä on tyypillistä; esimerkiksi kasteluvoorolista tai osallistujien yhteystiedot ovat olleet esillä seinällä. Myös yhteiskassa, kasteluveden käyttö ja siementen, taimien tai valmiin sadon jakaminen muiden kanssa ovat viljelyprojekteille tyypillisiä yhteisöllisyyttä luovia materiaalisia käytäntöjä.

”Ylimääräisiä siemeniä, pottuja on jätetty tonne [varastoon], ja sieltä on voinu sitten kukin tarpeen mukaan ottaa jos jollain on jäänyt ylimääräisiä. Aika paljon on myös yhteisiä työvälineitä ollu täällä, yhteisiä kastelukannuja, tai kullakin on omansa, mutta jokainen voi käyttää. Joku on tuonut talikon, joku lapion tai baravan ja tällöiset systeemit, että siinä se sitten toimii hyvin.” (HAT3)

Yhteisöllisen toiminnan perustana toimii yhteinen paikka, jota viljelijät haluavat vaalia. Luontoyhteyden arvostaminen ja luonnon kanssa tekemisissä oleminen yhteisesti ylläpidetyssä viljelypaikassa sitoo viljelijöitä yhteen. Myös viljelypaikan luonnontilaiset kasvit ja eläimet herättävät runsaasti tunteita ja yhteisiä keskusteluja.

”Pubutaan myös että siellä peltokanankaalia kasvaa villinä, että just siitä että semmosia myös villiyrttejä et mitä noista voi käyttää tai horsmista ja tällai, että monenlaista [...] Ja sit on myyriä kai. Mua ei hirveesti ne häiittää, mun mielestä ne kuuluu luontoon [...] viljelyynkin. Jotain aina sattuu. Joskus tulee älyttömän hyvin kaikkei ja, joskus sitten taas ei.” (HAT9)

Eräällä havainnointikäynnillä huomasi Hiedanrannan kelluvan puutarhan yhteyteen, mantereen puolelle, ilmestyneen perunamaan. Haastateltava kertoi sen syntyneen muutaman viljelijän spontaanin yhteisideoinnin pohjalta.

”Oliks se minä vai kuka kun keksi facebookissa, minä ja XXX taidettiin olla, ja sitten [...] etsittiin että ketä tulis siihen talkoisiin ja sovittiin että levitetään se, kun niitä istutusperunoita siellä oli ja multaa kasa siinä, että tehään siitä sit perunapello.” (HIE3)

Toiminnan saatossa rakennetut artefaktit, kuten viljelyprojektista kertovan kyltin tekeminen ja pystyttäminen viljelmän yhteyteen tekevät viljelytoimintaa ja sen merkityksiä näkyväksi. Ne ovat esimerkki viljelyn konkretisoinnista (Wenger 1998) ja rikastuttavat viljelytoiminnan merkityksiä.

”mä oon ottanu siitä valokuvankin, että mitä siinä oikein luki. Mun mielestä se [kyltti] oli hieno keksintö, mä olin tullu lomalta ni se oli tehty siihen [...] No niin, tossa, kato [näyttää kuvaa puhelimestaan], Hiedanrannan kelluva puutarha, ethän vahingoita tai muuten turmele istutuksiamme, kiitos. t. Multasormet. Tää on tosi kiva.” (HIE1)

Siinä missä materiaaliset käytännöt konkretisoivat merkityksiä, sosiaaliset käytännöt määrittävät osallistumista. Satunnainen tai sovittu tapaaminen viljelypaikalla sekä juttelu ja kuulumisten vaihto ovat ehkäpä ilmeisin osallistumisen muoto, ja keskeinen osa yhteisöllisiä viljelyhankkeita.

”Kyllä se on sillä tavalla että kun on osunu samaan aikaan ihmisten kanssa ni kyllä sit on aina juteltu ja turistu siinä mukavia ja yhessä siinä sitte touhuttu ja tehty.” (HIE2)

Kepeän juttelun lisäksi viljelytekniisiin asioihin liittyvä vinkkien vaihto ja kokemattomampien viljelijöiden neuvominen on yleistä. Osa viljelijöistä nauttii juuri yhteisestä tekemisestä, ja viljely ulkoharrastuksena ja ihmisten kohtaamisena koetaan tärkeäksi. Viljely on voinut tarjota merkityksellistä sisältöä elämään, erityisesti maahanmuuttajille ARC-hankkeessa:

”Ja sit yksi mies sano että ku hän ennen aina istu kesällä sohvalla ja pyöritteli penkaloita et mitä nyt tekis, ni nyt hänel on se palsta hän voi mennä sinne ja duunailla siellä” (HIEK2)

Ensimmäisenä viljelykesänä Hatanpäällä ja Hiedanrannassa moni viljelijä harmitteli sitä, kuinka harvoin paikalla oikeastaan näkyy muita. Käynnistysvaiheen yhteisen tekemisen jälkeen ihmisten hajaantuminen ja eriyvät aikataulut tuntuivat olevan monelle yhteisölliseen viljelyyn mukaan lähteneelle pettymys.

”Mutta mä oon itse asiassa hirveen pettynyt että mä en oo tärmänny paljon kehenkään täällä. Tai sitten mä oon käynny niin semmisiin aikoihin, että sitten on niinku vaan ne muutamat, joilla on samat aikataulut kun itellä.” (HAT5)

Viljelytoiminnan onnistumisen ja erityisesti yhteisön muodostumisen ja ylläpitämisen näkökulmasta hankkeiden sisäinen viestintä on varsin keskeistä. Tutkitut viljelytapaukset käyttävät keskustelualustoinaan Facebookin suljettua ryhmää, yhteistä sähköpostilistaa tai puhelimen kautta käytettävää WhatsApp-viestisovellusta. Hatanpään yhteisöviljelijöiden

keskuudessa näkemys viestintäkulttuurista ei ollut yhtenäinen, vaan välillä viestittely sähköpostilistalla kävi hyvinkin tiiviiksi, mikä aiheutti turhautumista osassa viljelijöitä:

”Kai tossa joku sellanen ylipäänsä viestintäkulttuurin muutokset tai jotenki eri sukupolvet ja eri tavat käyttää jotain sähköpostia. Et sitä, selkeesti, osa porukasta koki sen ehkä keskustelualustaksi, kun taas sitten toiset, ehkä odotti siltä lähinnä tiedotusta [...] Mut se ei varsinaisesti sitten kuitenkaan helpottanu se että perustettiin se Facebook-ryhmä ja siin ei ehkä ihan alussa ollu niin selkeetä sitä jakoa mut ainakin myöhemmin tehtiin tai yritettiin tehdä jotenki selkeeks se että se on keskustelua varten se Facebook. Ja sitten se sähköpostilista on tiedotusta varten.” (HAT8)

Viestittely ja yhteisestä viestintäkulttuurista neuvottelu ovat osallistumista käytäntö-yhteisöön ja merkityksistä neuvottelemista (Wenger 1998). Yhteisten käytäntöjen luominen ja niistä neuvottelu juurruttavat viljelijöitä osaksi käytäntöyhteisöä. Osallistuminen ei ole pelkästään viljelmällä paikan päällä tapahtuvaa tekemistä, vaan myös yhteisöön kuulumisen tunnetta. Osa viljelijöistä koki vahvemmin olevansa osa yhteisöä, kun taas osa oli tyytyväinen itsenäiseen tekemiseen ja omaan rauhaan eikä kaivanut yhteisöllistä tekemistä tai tapahtumia. Itsenäinen tekeminen voi johtaa myös jaettujen resurssien karttumiseen.

”XXX laitto tuonne [viitilöi palstojen takaiselle alueelle päin] semmosen yhteisen [...] semmosen vähän labyrinthimaisen istutuksen, sitä me ollaan aina välillä kasteltu ja on varmasti moni muukin. XXX on sanonu että se on semmonen kaikille yhteinen, ja jos se nyt saa siinä useamman vuoden olla, niin siitä tulis semmonen mukava mietiskelypuutarha, se oli ihan kiva idea.” (HAT6)

Itsenäisen tekemisen kääntöpuolena voi olla epäselvyys tai epävarmuus yhteisistä käytännöistä. Hiedanrannan kelluvalla puutarhalla viljelijöille ei esimerkiksi ollut selvää, odotetaanko kasteluvuorossa olevan henkilön kastelevan yhteisten laatikoiden lisäksi myös kaikkien omat viljelykset.

”Että se aina vähän kun oli se kasteluvuoro, että voi ei että uskaltaako noita nyt kastella, näyttää kyllä aika kuivilta, kyllä mä nyt vähän kastelen, niinku sillain vähä pelotti että jos sitten hermostuvat kun koskee heijän laatikoihin.” (HIE1)

Toimintatapojen osittaisesta epäselvyydestä huolimatta viljely-yhteisöön ei haluttu johtajaa, vaan tasavertainen toiminta koettiin tärkeäksi.

”En mä usko että me tarvittas [johtajaa] ainakaan tuolla porukalla. Musta se on toiminut tolla tavallakin [...] vaikka XXX on tavallaan semmonen, joka on laittanu meille niitä viestejä, ni ei sitäkään oo mikään semmonen johtaja tullu [...] hyviä vinkkejä ja niksejä että miten voi tehdä, mutta kukaan ei oo halunnu olla semmonen päällepäsmäri siinä yhteisössä.” (HIE1)

Kaupunkiviljelytapauksen jatkuvuuden ja epäjatkuvuuden ilmentymiä

Sisäiset ristiriidat ja sitoutuminen yhteisöön

Tässä osiossa tarkastelen kaupunkiviljelyn jatkuvuuden mahdollisuuksia yhteisön kohtaamassa ristiriitatilanteessa Hatanpään kaupunkiviljelijöiden tapauksen kautta. Peilaan tapausta Wengerin (1998) esittämiin keskinäisen sitoutumisen, yhteisen tavoitteen ja jaettujen resurssien ulottuvuuksiin.

Yhteisömuotoisesta tekemisestä huolimatta viljelyhankkeet eivät ole pelkkää aurin-gonpaistetta ja ruusuilla tanssimista, vaan kyse on monimutkaisesta erilaisten sosiaalisten käytäntöjen yhteensovittamisesta. Varsinainen ilmapuuriongelma ja sisäiset ristiriidat

Hatanpään kaupunkiviljelmällä alkoivat kärjistyä edellisessä osiossa kuvatusta sähköpostikäyttötymiseen pohjautuvasta viestintäkulttuurin ongelmasta, josta ne laajenivat suuremmiksi henkilö- ja asiakysymyksiksi. Horisontaalisten vuorovaikutussuhteiden rinnalle alkoi muodostua vertikaalisia suhteita, jotka Lehtosen (1990) kuvaamalla tavalla ilmenivät johtajuuspyrkimyksinä ja valtakamppailuina. Pääasiassa eripura näkyi sähköpostittelussa, mutta haastateltavien mukaan huono ilmapiiri ja kahtiajakautuminen oli aistittavissa myös paikan päällä. Vuosina 2018–2019 tehdyt seuranta-haastattelut maalaavat ilmapiiristä hyvin toisenlaista kuvaa kuin ensimmäisen kesän haastattelut, jolloin paikalla olijoiden vähäisyys oli harmituksen aihe.

”oon kuullu juttuja sieltä että siel on ihan riidelly siellä, palstalla [...] Ja kyllä siis [...] muutamat on sanonu [...] just sitä että ne ei halua mennä sinne siihen aikaan kun siellä on XXX. Myös XXX on sanonu että hän ei halua käydä siellä, tai yrittää käydä sellaseen aikaan että ei oo muita.” (HAT8)

Sähköpostissa ja paikan päällä kytevä ilmapiiriongelma koettiin raskaaksi, ja se koetteli keskinäistä sitoutumista. Yhteisenä tavoitteena ollut viljelyharrastus ja luonnon äärellä yhdessä toimiminen, joiden piti olla voimaa tuovia asioita, kääntyivätkin enemmän energiaa vieviksi. Joku oli jopa päättänyt poistua viljely-yhteisöstä: *”Kyllä mä tiedän [...] et joku lähti sen takia pois et se väsy siihen [...] en usko että moni, mut yhen tiään”* (HAT9).

Keskinäinen sitoutuminen näkyi kuitenkin vahvasti myös vaikeina aikoina, kun viljelijät reagoivat viestintä- ja ilmapiiriongelmaan ja ryhtyivät luomaan sisäisiä sääntöjä ja käytäntöjä tulehtuneen tilanteen ratkaisemiseksi, mikä kuvastaa käytäntöyhteisöille tyypillistä osallistumisen ja konkretisoinnin vuorottelua (Wenger 1998). Yhteiset kasvokkaiset kokoukset ja demokraattinen päättäminen esimerkiksi avoimen sähköpostilistan sulkemisesta ja siirtymisestä moderoituun viikoittaiseen uutiskirjemalliin ovat hyviä esimerkkejä yhteisön itseorganisoiutumiseen perustuvista toimista ja keskinäisestä sitoutumisesta. Yhteisössä kyti halu ratkaista ongelma yhteisön sisältä käsin ja turvautumatta ulkopuoliseen apuun.

”aika monetkin ehkä haluais pitää sen yhteisön sellasena niin ku se on että pystyttäis myöskin ratkasemaan nämä ongelmat tässä yhteisössä.” (HAT8)

Toisaalta viljelyhankkeen nimetty yhteyshenkilö oli yhteydessä myös kaupunkiin ja kertoi avoimesti yhteisön sisäisistä vaikeuksista. Keskustelussa oli myös mahdollisuus siirtää viljelmä Tampereen kaupungin vuokraviljelypalveltoja hallinnoivan 4H-yhdistyksen toiminnan piiriin. Keskustelu avasi hankkeen sisäisen organisoitumisen ja yhteisön vahvuuden ja toiminnan jatkuvuuden kysymyksiä suhteessa ulkoiseen organisoitumiseen ja rakenteisiin sekä yhteishallintaan.

”sitten kun siinä oli se uhka että jos ei saada tätä niin me oltiin päätetty että me yritetään päästä 4H:n alle. Sitten ois siirtynyt se kaikki näitten ongelmien boito 4H:lle. Se oli se yks ajatus et jos me emme keskenämme selviä, niin me siirrytään sinne [...] Mä pidin kyllä [kaupungin virkahenkilön] koko ajan ajan tasalla et miten siellä keskustelu käy.” (HAT9)

Halu ratkaista kurjaan ilmapiiriin liittyvät ongelmat yhteisön sisällä kuvastavat kiinnostavalla tavalla keskinäistä sitoutumista ja yhteistä tavoitetta. Kyse on yhteen hiileen puhaltamisesta, jossa tullaan jaettuina sosiaalisia käytäntöjä, kuten jutustelua ja neuvojen jakoa syvemmälle yhteisen toiminnan ja keskinäisen sitoutumisen pariin. Yhteisten sääntöjen luominen, toisten auttaminen ja vastuun jakaminen ovat käytäntöyhteisön ydintä, joka aktivoituu yhteisön ajaututtua vaikeaan ja tulehtuneeseen tilanteeseen. Viljelijät sopivat kaupungin yhteyshenkilön nimeämisen lisäksi muitakin vastuutehtäviä, kuten sähköpostia moderovat viestintävastaavat, palstajonoa ylläpitävä jäsenvastaava ja yhteisten alueiden hoitoon keskittyvä palstavastaava. Vastuupestejä kierrätettiin säännöllisin väliajoin uudelle

henkilölle, ettei kukaan yksittäinen henkilö kuormittuisi liikaa eikä asioiden hoitaminen tai valta henkilöityisi yksittäiseen ihmiseen.

”No niitä nuoria tuli nyt et must kaubeen kiva sillai et ne, vähän ku semmonen uusi sukupolvi. Ne on ottanu kaubeen rohkeesti kyllä hommia että se on ihan ilahduttavaa, ja sitten tärkeätä et niitä hommia on nyt jaettu [...] nyt sitten et monta vastaa viestinnästä, ne on jaettu kuukausittain ja tällai ni se helpottaa niitä ihan hirveesti. Koska kuitenkin toi on barrastus ja sen pitäis olla siis vapaa-aikaa et se ei pitäis tuntua työltä, eikä tuoda stressiä. (HAT9)

Vanhat ja uudet viestintäkäytännöt ja muutokset vastuunjaossa ovat osa käytäntöyhteisön jaettuja resursseja. Ne muokkautuvat osaksi yhteisön historiaa ja toimintaa, eivätkä ne olisi itsestään selvästi ymmärrettävissä esimerkiksi toisen viljely-yhteisön jäsenelle.

Viljely-yhteisöjen avoimuus ja toiminnan (epä)jatkuuus

Tässä osiossa analysoin viljely-yhteisöjen avoimuutta ja jatkuvuutta peilaten niitä erityisesti Wengerin (1998) yhteisen tavoitteen ulottuvuuteen sekä viljelytoiminnan merkityksiin ja niistä neuvotteluun.

Viljelmien tilallinen ja sosiaalinen avoimuus ovat olennaisia niiden jatkuvuuden ja kestävyys siirtymäpotentiaalin näkökulmasta. Avoimuus näyttäytyykin osana viljely-yhteisöjen yhteistä tavoitetta, ja myös Tampereen kaupunki viljelytilan tarjoajana on vaatinut toiminnalta avointa otetta (ks. myös Murphy ym. 2023). Hiedanrannassa oli omien viljelylaatikoiden lisäksi kaikille yhteisiä laatioita, joita hoidettiin, ja joiden sato jaettiin kaikkien kesken; Haist’ Kukkanen tarjosi satoa kenen tahansa poimittavaksi; ARC-hankkeen puitteissa järjestettiin kaikille avoimia viljelytapauksia; Hatanpäälläkin tyhjat palstat pyrittiin saamaan uusien viljelijöiden käyttöön. Bendt ja kumppanit (2013) korostavat, että kaupunkiviljelytoiminnan ja paikkojen avoin luonne mahdollistaa myös lähiasukkaiden tai alueiden muiden satunnaiskäyttäjien kokemuksellisen oppimisen ja luontoyhteyden muodostumisen.

Avoimuuden periaatteesta huolimatta ulkoinen tiedotus oli tapausviljelmillä hyvin vähäistä tai olematonta, jolloin uusia viljelijöitä liittyi mukaan lähinnä puskaradion kautta. Vaikka viljelmien neuvoteltu merkitys viittaa kaikille avoimiin käytäntöyhteisöihin osana fyysistä ja sosiaalista julkista tilaa, saattoivat ne näyttäytyä myöhemmin mukaan liittyneille tai ohikulkijoille kuitenkin suljettuina. Esimerkiksi Hatanpäältä ei saanut palstaa enää ensimmäisen kesän jälkeen ilman pitkää jonotusta. Myös jonoon liittymisen käytännöt olivat epäselviä. Hiedanrannassa ARC-hankkeen puutarhatapaamiset olivat kaikille avoimia, mutta selkeästi suunnattu pääasiassa kotoutujaryhmälle, jolloin esimerkiksi kelluvan puutarhan viljelijät kokivat, etteivät he ole osa ryhmää eikä toiminta ole heitä varten.

”silloin ku ne alko ni mä kävin niissä, sillon ku ne oli siellä meidän tiloissa vielä ku ei ollu sitä syötävää puutarhaa, ni mä kävin muutamissa tilaisuuksissa sillon ku se oli Marttojen [...] tää ARC-projekti, ni kävin siinä kuuntelemassa niitten juttuja [...] Neuvontaa oli näille maahanmuuttajille, ja sitte oli eri aibeita aina [...] en mäköä mitenkää osallistunu, mä vaan kävin kuuntelemassa muutam kerran.” (HIE4)

Avoimuuden lisäksi viljelyn jatkuminen myös seuraavana vuonna on viljelyn käytäntöyhteisöjen selkeä yhteinen tavoite. Viljelijähaastatteluihin oli kuitenkin vahvasti esillä epävarmuus viljelyn jatkuvuudesta, ja tässä asiassa kaupunki tilan tarjoajana ja lupien myöntäjänä on avainasemassa (ks. Willman 2023). Viljelijät kaipasivat varmuutta viljelyn jatkumisesta tulevina kesinä, jotta he osaisivat asennoitua ja panostaa kasvivalintojen suunnitteluun ja viljelypaikan kehittämiseen.

”Just tänään oli että pitäis saada tieto että jatkuuks tää ens vuonna, että vois nyt sitten laittaa tän syyskuunoon ja sitten aloittaa mahdollisesti jo aikasessa vaiheessa taimiviljelmät” (HAT7)

”No tietty sehän nyt ois hyvä saada selkee viesti sieltä kaupungilta, tai en tiedä joko sitten onkin olemassa info että mitä tähän niinku tullaan tekemään tai kuinka kauan tää vois tässä säilyä, että mitä tässä nyt kannattas ruveta kehittämään.” (HIE2)

Haist’ Kukkanen -projektissa osalle laatikoista ilmaantui vakiokastelijoita ja viljelykasvit menestyivät hyvin, kun taas osa jäi vaille hoitoa. Hoitoa vaille jääneiden laatikoiden osalta jatkuvuus näytti huonolta jo toimintakesän aikana, kun taas hyvällä hoidolla olevien tilanne näytti valoisalta. Haist’ Kukkanen -projektin vetäjillä oli yhteinen tavoite jatkaa ja laajentaa hanketta seuraavana kesänä ja saada silloin kaupunkilaisia osallistumaan talkoisiin laajemmin ja ottamaan vastuuta viljelylaatikoiden hoidosta. Toiminnan jatkuvuus oli kuitenkin vahvasti organisoitumiseen ja resursointiin kytkeytyvien epävarmuuksien leimaamaa.

H1: *”Jos tää 50 laatikkoo nyt onnistuu, ni ens vuonna meidän pitäis saada 500, eli levitetään tätä hommaa [...] Suomen kuntiin ja kaupungeihin.”*

H2: *”Se riippuu siitä onks meillä resursseja siihen, me ollaan nyt tässä kabestaan aktiivina ja sul on uudet projektit ens vuonna ja mulla on uudet projektit, että oo varovainen ton kanssa mitä lupaillet, koska me tarvitaan siihen ihmisiä [...] että kannattaa aina muistaa että kun on sata ideaa, että jos niistä saisi jonkun toteutettua. Että aina vähän että mitä lupaa 500 laatikosta ni...[naurua]” (HAIK1)*

Avoimuuden ja yhteisöllisyyden periaatteesta huolimatta Haist’ Kukkanen -projektin ympärille ei syntynyt riittävän vahvaa käytäntöyhteisöä jatkamaan toimintaa seuraavalle kesälle.

Käytäntöyhteisöjen muodostuminen ja kaupungin rooli

Tässä osiossa tarkastelen prosesseja, jotka ilmensivät käytäntöyhteisöjen luonnetta sekä kaupungin ja muiden ohjaavien tahojen roolia viljelyn käytäntöyhteisöissä (ks. korostukset kuvassa 1). Tutkitut tapaukset osoittavat, että kaupunkiviljelyn yhteishallinta ja käytäntöyhteisöjen muodostuminen voi olla monenlaista ja ajassa muuttuvaa. Osassa tapauksista itseorganisoituminen on ollut ainakin ajoittain voimakasta, kun taas toisissa kaupungin tai muun tahon ohjaava vaikutus yhteisöihin ja niiden toimintatapoihin on ollut vahvemmin läsnä. Tapausten välillä onkin kirjoa viljely-yhteisöissä toimimisen tasa-arvoisuuden ja toisaalta näkyvän johtajuuden osalta. Edellisessä painottuvat horisontaaliset, jälkimmäisessä vertikaaliset suhteet.

Itseorganisoituminen, samoin kuin pyrkimys tasa-arvoisiin ja hierarkiattomiin suhteisiin viljelytoiminnassa korostui erityisesti Hiedanrannan kelluvan puutarhan ja Hatanpään kaupunkiviljelmän tapauksissa. Yhteisöt ovat itsenäisesti määrittäneet sisäiset sääntönsä ja käytäntönsä, kuten alueen siistinä pitämisen ja keskinäisen avunannon, ja sitoutuneet niihin. Yhteisestä tekemisestä ja säännöistä huolimatta yhteisöt ovat sallineet kullekin yksilölle tilaa toimia myös omalla tavallaan ja toteuttaa erilaisia kokeiluja, mikä on tuonut toimintaan myös yllätyksellisyyttä ja luovaa potentiaalia (ks. Alatalo ym. 2023). Hyvinä esimerkkeinä tästä toimivat erään viljelijän kaikille yhteiseksi rakentama mietiskelypuutarha Hatanpäällä ja perunapellon perustaminen Hiedanrannan kelluvalla puutarhalla.

Itseorganisoituneen yhteisön varjopuolena voi olla konfliktiherkkyys ja kriiseihin ajautuminen, kuten Hatanpään käytäntöyhteisössä tapahtui. Kun valta on hajautuneena käytäntöyhteisön jäsenille, ei kenelläkään ole mandaattia ratkaista kriisiytynyttä tilannetta (ks. myös Murphy ym. 2023). Mikäli keskinäinen sitoutuminen on vahvaa, voi yhteisö

kuitenkin onnistua ratkaisemaan erimielisyydet yhteisönä, ilman ulkopuolista apua. Tämä vaatii viljelytoiminnan merkityksistä neuvottelua ja yhteisön sisäisten sääntöjen läpikäymistä. Hatanpäällä yhteiset kokoukset ja demokraattinen päätös luopua eripuraa ja negatiivisuutta lisänneestä avoimesta sähköpostilistasta ja siirtyä viikoittaiseen uutiskirjeeseen toimii esimerkkinä wengeriläisestä yhteisön käytäntöjen merkitysten uudelleenneuvottelusta ja osallistumisen ja konkretisoinnin vuorottelusta (Wenger 1998).

Ylhäältä ohjatun viljelytoiminnan piirteitä on tutkituista tapauksista eniten näkyvillä ARC-hankkeessa (ja sittemmin Hiedanrannan syötävässä puistossa), jossa palkattu viljelyneuvoja järjestää toimintaa. Viljelyneuvoja kertoo mitä ja kuinka tehdään (esim. porkkanoiden istutus tai kompostointi) ja järjestää työpajoja tai muita tapahtumia. Yhteisön jäsenet kartuttavat omia viljelytaitojaan osallistumalla järjestettyyn toimintaan. Tällainen ylhäältä ohjattu käytäntöyhteisökin voi olla säännöllisine tapaamisineen varsin tiivis ja keskinäinen sitoutuminen voi olla vahvaa. Toisaalta satunnaisten osallistujien voi olla vaikea kokea olevansa osa yhteisöä, kuten vain silloin tällöin ARC-hankkeen tapahtumiin osallistuneet Kelluvan puutarhan viljelijät kokivat.

Haist' Kukkanen -projekti on puolestaan hyvä esimerkki viljelykokeilusta, jossa viljelyn käynnistäjänä toimivan tahon ohjaava vaikutus oli todella vahva esimerkiksi viljelylaatikoiden sijoittelun suhteen. Yhdistys neuvotteli sijoittelusta yhdessä Tampereen kaupungin kanssa. Toisaalta alkuvaiheen jälkeen yksittäisten osallistujien tekemisen tavat ja sitoutuminen vaikuttivat ratkaisevasti viljelyn luonteeseen ja kehityskulkuihin. Tässä tulee hyvin esille Carlssonin ja Berkesin (2005) luonnehtima yhteishallinnan prosessimainen ja ennalta määrittelemätön luonne.

Kun tarkastellaan itseorganisoidun ja ylhäältä ohjatun toiminnan välistä jatkumoa, tulee esille kysymys johtajuuden merkityksestä käytäntöyhteisöissä. Ylhäältä ohjatuissa tapauksissa johtajuus on selkeästi läsnä toiminnassa, ja se on keskeinen toiminnan organisoinnista ja luonnetta leimaava piirre erityisesti ARC-hankkeessa ja osittain myös Haist' Kukkanen -projektissa. Yhteisöideaalien mukaisesti sosiaaliset suhteet ovat horisontaalisia (Lehtonen 1990), eli luonteeltaan tasa-arvoisia, mutta yhteisöissä ilmenee aina myös suhteiden vertikaalisuutta, eli valtahierarkia ja eritasoiset asemat ovat jollain lailla läsnä myös itseorganisoiduissa yhteisöissä. Mahdollisista valtakamppailuista huolimatta nimettyä tai pysyvää johtajuutta ei välttämättä tarvita, vaan yhteisö voi neuvottelun ja demokraattisen päätöksenteon turvin päätyä esimerkiksi erilaisiin kiertäviin vastuunjakoihin, kuten Hatanpään kaupunkiviljelmällä. Alatalon ja kumppaneiden (2023) niin ikään Tampereen Hiedanrantaan sijoittuva tutkimus itseorganisoiduista saunan rakennusprosessista osoittaa, kuinka ilman selkeää johtajaa toimivat projektit kohtaavat vastoinkäymisiä, mutta voivat silti kukoistaa ja täyttää tavoitteensa.

Kaupunkiviljelyn organisoinnin vaiheessa kaupunki (tai muu maanomistaja tai yhteistyötaho) on keskeisessä roolissa ohjaamassa käytäntöyhteisön syntyä. Kaupunki tarjoaa fyysisen tilan ja voi olla tärkeässä asemassa myös sosiaalisen tilan avaamisessa, eli viljelijöiden tuomisessa yhteen. Fox-Kämper ja kumppanit (2018) ovat esittäneet, että käytäntöyhteisön muodostumisen kannalta on tärkeää, että kaupunki vetäytyy alkuresurssin tarjoamisen jälkeen sivuun, jotta viljely-yhteisöt saavat – ja niiden pitääkin – ottaa itse vastuuta viljelykäytäntöjen järjestämisestä ja sisäisten sääntöjen luomisesta. Toisaalta Murphy ja kumppanit (2023) korostavat, että viljelytoiminnan lähtökohtana oleva yhteishallinta ja jatkuva keskusteluyhteys kaupunkiorganisaation tai muun koordinoijan kanssa antavat tärkeää taustatukea yhteisöjen kohtaamissa kriisitilanteissa. Tämä tuli esille Hatanpään kaupunkiviljelmällä yhteisön ajaututtua sisäiseen kriisiin ja hakiessa tukea kaupungin yhteyshenkilöltä. Onkin tärkeää huomata, etteivät kaupunkiviljelmät käytäntöyhteisöinä ole ympäröivästä fyysisestä ja sosiaalisesta tilasta erillisiä saarekkeitä. Kaupungin taustatuki kuvastaa itseorganisoidunkin käytäntöyhteisön yhteyksiä ympäröiviin rakenteisiin.

Eryteisesti yhteishallinnan leimaamien käytäntöyhteisöjen kohdalla on tarpeen pohtia kaupunkiorganisaation ja muiden välittömän viljely-yhteisön ulkopuolisten toimijoiden

roolia suhteessa käytäntöyhteisöön vielä hieman tarkemmin. Onko viljelytoimintaa ohjaava kaupunkioorganisaatio osa käytäntöyhteisöä vai ulkoisia rakenteita? Tämä riippuu tarkastelun tasosta ja skaalasta. Mikäli tarkastellaan kaupunkiviljelytoiminnan yhteisöllisyyttä koko kaupungin tasolla, näyttäytyvät erilliset viljelytapaukset, kaupunkioorganisaatio sekä viljelyssä tai sen mahdollistamisessa mukana olevat kolmannen sektorin toimijat osana laajempaa konstellaatiota, joka muodostuu käytäntöyhteisöjen verkostoista (Wenger 1998; Mattila-Aalto 2012). Jos taas tarkastellaan yksittäistä viljelytapausta, kaupunki voidaan roolinsa vahvuuden mukaan mieltää joko käytäntöyhteisön ulkopuoliseksi tai käytäntöyhteisön sisäiseksi, mutta useimmiten ulkokehällä olevaksi toimijaksi. Kaupunki osallistuu usein myös viljely-yhteisön merkityksistä neuvottelun prosessiin (Wenger 1998) etenkin viljelmän käynnistämisympäristössä, mutta myös sen jälkeen, kuten kaikki neljä tapaustutkimusta osaltaan osoittavat. Käytäntöyhteisön ulkokehällä voi olla hallinnollisen organisaation lisäksi myös esimerkiksi lähiasukkaita tai kolmannen sektorin viljelytoimijoita. Käytäntöyhteisö ei olekaan luonteeltaan selkeästi rajautuva, vaan sen rajat ovat liukuvia ja osa jäsenistä kokee olevansa yhteisön reunamalla (ks. myös Bendt ym. 2013; Traill 2021).

Viljelytapauksista viljelytoiminnan jatkuvuuteen ja kaupungin kestävyysiirtymään

Kaupunkiviljelyn jatkuvuutta on mielekästä tarkastella niin tapaustasolla yksittäisten viljelypaikkojen tai -yhteisöjen säilymisenä kuin yleisesti prosessitasolla kaupunkiviljelytoiminnan vahvistavana potentiaalina kaupunkien kestävyysiirtymässä. Käytäntöyhteisöillä on merkittävä rooli kummallakin jatkuvuuden tarkastelutasolla.

Viljelytapauksen jatkuvuus linkittyy vahvasti keskinäisen sitoutumisen lujuuteen (ks. korostukset kuvassa 1). Yhteisen tekemisen säröt, kuten kohtaamisia haittaavat eriävät aikataulu, erimielisyyksistä johtuva toisten välttely tai heikko osallistuminen, tulevat näkyville viljelytapauksissa. Ristiriitoja tai eriäviä toimintakulttuureja voi syntyä yhteisön sisällä, kuten Hatanpään tapauksessa, tai rinnakkaisten viljely-yhteisöjen välillä, kuten Hiedanrannassa. Ristiriidat koettelevat viljely-yhteisöjen toimintaa ja jatkuvuutta, mutta keskinäisen sitoutumisen ollessa riittävän vahvaa, ne voivat toimia myös yhteisöjen ja jatkuvuuden lujittajina. Ristiriidat ovat hyviä tilaisuuksia kirkastaa viljely-yhteisön yhteisiä toimintatapoja ja tavoitteita.

Viljelytapauksen jatkuvuuden edellytyksenä on riittävä ja toimiva tila, joka useimmiten järjestyy viljelijöiden ja kaupungin tai muun maanomistajan keskinäisen yhteishallinnan pohjalta. Viljely vaatii fyysisen paikan ja sopivat puitteet, joiden ympärille käytäntöyhteisö pääsee muodostumaan. Viljelytila voi keskittyä yhteen paikkaan tai sijaita hajallaan ympäri kaupunkitilaa, kuten Häist' Kukkasen tapauksessa. Mikäli yhteisö on riittävän laaja ja sen jäsenet sitoutuneita toisiinsa, voi toiminta jatkua vaihtuvissa viljelypaikoissa, kuten Hiedanrannan kelluvan puutarhan tapauksessa: se siirsi toimintansa naapurikaupunginosaan asuinalueen rakennustöiden alettua. Yhteisöllisessä viljelyssä virtuaalinen tila on jatkuvasti läsnä fyysisen tilan rinnalla. Merkityksistä neuvotellaan yhtä paljon somepostauksen ja sähköpostiviestien kautta kuin rikkaruohoja kitkemällä tai kitkemättä jättämällä.

Tarkastelemalla yhteisöllisyyttä yksittäisiä tapausviljelmiä laajemmassa perspektiivissä rinnakkaisten käytäntöyhteisöjen konstellaationa (ks. Wenger 1998; Mattila-Aalto 2012) päästään käsiksi kaupunkiviljelytoiminnan jatkuvuuksiin laajemmin. Jatkuvuuden tarkastelu viljelytoiminnan tasolla tuo näkyväksi erillisten viljelyn käytäntöyhteisöjen keskinäiset kytkökset. ARC-hanke ja Hiedanrannan kelluva puutarha sijaitsivat vieretysten, ja niiden välillä oli myös sosiaalisia ja toiminnallisia yhteyksiä, joskin kulttuurierot ja eriävät toimintalogiikat olivat osaltaan erottamassa viljelmiä ja niiden toimintaa toisistaan (ks. Traill 2021). Toisaalta ARC-hanke pystyi käynnistymisympäristössä hyödyntämään kelluvan puutarhan tiloja, jolloin yksi käytäntöyhteisö tuki toisen käynnistymistä. Yhteistä historiaa, jäseniä,

resursseja tai olosuhteita jakavien käytäntöyhteisöjen muodostamat käytäntökonstellatiot ovatkin jatkuvuuden näkökulmasta yksittäisiä käytäntöyhteisöjä vahvempia (ks. Wenger 1998) ja siksi merkityksellisiä kestävyys siirtymän edistäjinä.

Frantzeskaki ja kumppanit (2017b) esittävät Dresdenin kaupunkiviljelyverkoston esimerkin kautta, kuinka yhteisöviljelmien yleistyminen sai aikaan katto-organisaation perustamisen, joka puolestaan helpotti yhä uusien viljelmien perustamista alueelle. Toiminnan lisääntyminen ja vakiintuminen selkeytti myös aiemmin epäselvänä näyttäytyneitä kaupungin roolia viljelyn mahdollistajana. Tällä hetkellä Dresdenin kaltainen kaupunkiviljelyverkosto ja siten myös kaupungin omaksuma selkeä malli viljelyaloitteiden tukemiseksi puuttuu Tampereelta (ks. Willman 2023). Viljelyn toimiminen siirtymäaloitteina ja siemenenä laajemmalle käytäntöjen muutokselle kohti kestävämpiä kaupunkia on jäänyt vielä vähäiseksi. Siten viljelyn jatkuvuus perustuu tällä hetkellä pääasiassa käytäntöyhteisöjen sisäisen lujituksen varaan.

Haist' Kukkanen -projektin tavoitteena oli saada aikaan suurempi yhdessä tekemiseen perustuva kaupunkiviljelyn vallankumous, ja siinä olikin piirteitä Frantzeskakin ja kumppaneiden (2017b) kuvailemista kansalaislähtöisistä siirtymäaloitteista ja kestävyys siirtymän kiihdyttämisestä. Haist' Kukkanen tapauksessa tämä potentiaali jäi kuitenkin toteutumatta käytäntöyhteisön jäädessä liian heikoksi. Osallistuminen oli hajanaista ja laatikoiden hoitajat eivät tunteneet toisiaan. Toiminnan jatkuvuus oli kahden järjestöaktiivin varassa, jolloin projekti oli jatkuvuuden näkökulmasta hyvin haavoittuvainen (ks. Frantzeskaki ym. 2017b, 83). Lyhytikäisyydestään huolimatta Haist' Kukkanen -projekti on kiinnostava tapaus, sillä ympäri kaupunkia levittäytyessään se oli laajemmin näkyvillä kuin yhteen paikkaan sijoittuvat viljelyprojektit. Viljelyn tunkeutuminen katutilaan ja ikään kuin väärään paikkaan toimi herätteenä niin kaupunkilaisille kuin kaupunkiorganisaatiolle. Laatikot herättivät monenlaisia tunteita, mikä toi asialle huomiota ja sisälsi potentiaalia avata uusia kaupunkiviljelyn kehityskulkuja. Myös Hiedanrannan viljelytapauksilla on ollut potentiaalia toimia kaupungin kestävyys siirtymää tuoppaavina siirtymäaloitteina, sillä Hiedanrannan kelluva puutarha, samoin kuin ARC-hanke ja syötävä puisto ovat olleet runsaasti esillä osana kestävä kaupunkinosan suunnittelua, kehittämistä ja brändäämistä (ks. Jokinen ym. 2023).

Lopuksi

Kestävyys siirtymä ymmärretään useana yhtäaikaisena asteittaisena muutoksena kohti kestävämpää yhteiskuntaa (Frantzeskaki ym. 2017a; FAO 2018). Tässä tutkimuksessa toteutettu kaupunkiviljelyn yhteishallinnan ja käytäntöyhteisöjen tarkastelu painottaa paikallista tasoa ja tuo esille kansalaisyhteiskunnan ja yhteisöjen potentiaalinen osana kaupunkien sosiaalista ja ekologista kestävyys siirtymää. Tuloksissa tulevat esille toisaalta yhteisön sisäisen organisoitumisen tärkeys ja toisaalta viljely-yhteisön välttämättömät yhteydet ympäröiviin rakenteisiin, kaupunkiorganisaatioon ja muihin toimijoihin.

Tulokset osoittavat kaupunkien olevan viljely-yhteisöjen läheisiä yhteistyökumppaneita tai jopa osa käytäntöyhteisöjä. Viljelyn tarkastelu käytäntöyhteisöinä ja niiden muodostamina konstellatioina tuo Tampereen tapauksessa kuitenkin esille, että kaupunkiorganisaation irtautuminen viljely-yhteisöstä viljelyn käynnistymisen jälkeen ei viljelyn jatkuvuuden kannalta ole aina kannattavaa tai edes mahdollista, toisin kuin Fox-Kämper ja kumppanit (2018) ovat esittäneet. Keskustelu yhteys kaupunkiin tarjoaa tärkeää selkänöjää erilaisissa muutosvaiheissa pitkän viljelytoiminnan kehityskaarta, myös kriiseissä. Kaikkea viljelyä ei kuitenkaan voida sovittaa ylhäältä ohjaten samaan muottiin, vaan erilaisille kehityskululle täytyy olla tilaa. Kuten tutkitut tapaukset osoittavat, kukkiva luovuus ja keskinäinen oppiminen käytäntöyhteisöissä voivat synnyttää uudenlaisia ja odottamattomiakin kestävyyskäytäntöjä esimerkiksi viljelyn näkyvyyden tai osallistavien kokeilujen kautta.

Viljelyn tarkastelua käytäntöyhteisöinä voidaan laajentaa käytäntökonstellatioiden ajatuksen kautta kohti kestävyys siirtymän edellytysten analyysia. On todennäköistä, että

avoimen ja saavutettavan viljelytoiminnan ja kaupunkitilan periaate mahdollistaa muiden (harrastus)toimintojen kehittymisen viljelyn rinnalla. Eri toimijoiden ja toimintojen yhteen tuominen lisää sosiaalista oppimista ja luo laajempia kestävyysverkostoja. Kaupunkitilojen suunnittelu voisikin hyötyä erilaisten toimintojen voimakkaammasta sekoittamisesta ja kohtaamisten mahdollistamisesta. Viljelyn tuominen tiiviimmin yhteen kaupungin muiden toimintojen kanssa osana kaupunkien kestävyys siirtymän edistämistä vaatii jatkotutkimusta.

Kuten Frantzeskaki ja kumppanit (2017b, 84) huomauttavat, ympäristön ja ihmisten hyvinvointia ei tulisi tarkastella toisistaan erillisinä, vaan niiden yhteen kietoutumisen ymmärtäminen on kaupunkien kestävyys siirtymässä olennaista. Kaupunkiorganisaatio pystyy asettamaan tavoitteita ja reunaehjoja sosiaalisesti ja ekologisesti kestäville viljelytoiminnalle, esimerkiksi kaikille avoimen tilan luomisen tai luonnon monimuotoisuuden korostamisen avulla. Kaupunkiorganisaation tarjoama tuki on tärkeää viljelylle ja sen jatkuvuudelle. Tuen muodot ja ajoitus, samoin kuin kaupungin ja muiden yhteistyötahojen rooli osana viljelyn käytäntöyhteisöjä vaatii jatkotutkimusta. Kaupungit kestävyysmurroksen suunnannäyttäjinä voivat ohjata kaupunkiviljelyä ja yhteishallinnan tapoja uusille, kestävyys siirtymää kiihdyttävälle, poluille.

Kiitokset

Kiitän väitöskirjaohjaajaani Ari Jokista sekä Tampereen yliopiston Luonnon ja ympäristön politiikan tutkimusryhmää PONTE:a arvokkaista kommentteista käsikirjoituksen eri vaiheissa.

Liite

Liitteessä 1 on kuvattu tarkempia tietoja tutkimuksen haastatteluista.

Lähteet

- Alatalo, E., Leino, H., Turku, V. & Laine, M. (2023) Heating up the sauna: Analogue model unraveling the creativity of public participation. *Planning Theory* 23(1) 22–41. <https://doi.org/10.1177/1473095223116656>
- Barthel, S., Folke, C. & Colding, J. (2010) Social–ecological memory in urban gardens—Retaining the capacity for management of ecosystem services. *Global Environmental Change* 20(2) 255–265. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.01.001>
- Bendt, P., Barthel, S. & Colding, J. (2013) Civic greening and environmental learning in public-access community gardens in Berlin. *Landscape and urban planning* 109(1) 18–30. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2012.10.003>
- Berkes, F., George, P. & Preston R.J. (1991) Co-management: The Evolution in Theory and Practice of the Joint Administration of Living Resources. *Alternatives* 18(2) 12–18. <https://www.jstor.org/stable/45031306>
- Celata, F. & Coletti, R. (2018) The policing of community gardening in Rome. *Environmental Innovation and Societal Transitions* 29 17–24. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2017.09.002>
- Certomà, C., Chelleri, L. & Notteboom, B. (2020) The ‘fluid governance’ of urban public spaces. Insights from informal planning practices in Rome. *Urban Studies* 57(5) 976–995. <https://doi.org/10.1177/0042098018819734>
- CoDyre, M., Fraser, E.D.G. & Landman, K. (2015) How does your garden grow? An empirical evaluation of the costs and potential of urban gardening. *Urban Forestry & Urban Greening* 14(1) 72–79. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2014.11.001>
- Colding, J. & Barthel, S. (2013) The potential of ‘Urban Green Commons’ in the resilience building of cities. *Ecological Economics* 86 156–166. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2012.10.016>
- Eizenberg, E. & Fenster, T. (2015) Reframing Urban Controlled Spaces: Community Gardens in Jerusalem and Tel Aviv-Jaffa. *ACME: An International Journal for Critical Geographies* 14(4) 1132–60. <<https://acme-journal.org/index.php/acme/article/view/1161>>.
- Farnsworth, V., Kleanthous, I. & Wenger-Trayner, E. (2016) Communities of Practice as a Social Theory of Learning: a Conversation with Etienne Wenger. *British Journal of Educational Studies* 64(2) 139–160. <https://doi.org/10.1080/00071005.2015.1133799>

- FAO (2018) Sustainable food systems - Concept and framework. <<https://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>>.
- Folke, C. (2006) Resilience: The emergence of a perspective for social–ecological systems analyses. *Global Environmental Change* 16(3) 253–267. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2006.04.002>
- Fox-Kämper, R., Wesener, A., Münderlein, D., Sondermann, M., McWilliam, W. & Kirk, N. (2018) Urban Community Gardens: An Evaluation of Governance Approaches and Related Enablers and Barriers at Different Development Stages. *Landscape and Urban Planning* 170 59–68. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2017.06.023>
- Frantzeskaki, N., Broto, V.C., Coenen, L. & Loorbach, D. (2017a) Urban sustainability transitions: The dynamics and opportunities of sustainability transitions in cities. Teoksessa Frantzeskaki, N., Broto, V.C., Coenen, L. & Loorbach, D. (toim.) *Urban Sustainability Transitions* 1–19. Routledge, New York & London. <https://doi.org/10.4324/9781315228389>
- Frantzeskaki, N., Borgström, S., Gorissen, L., Egermann, M. & Ehnert, F. (2017b) Nature-Based Solutions Accelerating Urban Sustainability Transitions in Cities: Lessons from Dresden, Genk and Stockholm Cities. Teoksessa Kabisch, N., Korn, H., Stadler, J. & Bonn, A. (toim.) *Nature-based Solutions to Climate Change Adaptation in Urban Areas. Theory and Practice of Urban Sustainability Transitions* 65–88. Springer Open. https://doi.org/10.1007/978-3-319-56091-5_5
- Goddard, M. A., Dougill, A. J. & Benton, T. G. (2009) Scaling up from gardens: biodiversity conservation in urban environments. *Trends in Ecology and Evolution* 25(2) 90–98. <https://doi.org/10.1016/j.tree.2009.07.016>
- Göttl, I. & Penker, M. (2020) Institutions for Collective Gardening: A Comparative Analysis of 51 Urban Community Gardens in Anglophone and German-Speaking Countries. *International Journal of the Commons* 14(1) 30–43. <https://doi.org/10.5334/ijc.961>
- Houtbeckers, E. & Kallio, G. (2019) Talouskäytäntöteoreettisesti: kotitalouksien omaehtoinen ruuanhankinta taloutta koskevan tiedon lähteenä. *Tiede & edistys* 44(2) 150–169. <https://doi.org/10.51809/te.105312>
- Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. (2014) Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet. Teoksessa Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. (toim.) *Moniulotteinen etnografia* 7–31. Ethnos ry, Helsinki.
- Jokinen, A., Asikainen, E. & Willman, K. (2017) How to grow multifunctionality in food system planning. *Yhdyskuntasuunnittelu* 55(3) 48–63.
- Jokinen, A., Jokinen, P., Aarikka-Stenroos, L., Kokko, M., Kujala, J., Lehtimäki, H. & Nieminen, J. (2023) Catalysts for Urban Circularity – Reasoning by analogy approach. Teoksessa Lehtimäki, H., Aarikka-Stenroos, L., Jokinen, A. & Jokinen, P. (toim.) *The Routledge Handbook of Catalysts for a Sustainable Circular Economy* 21–41. Taylor & Francis.
- Kaartinen, M. (2021) Mitä on tekeillä pienessä puutarhassa? Kokemuksia ruohonjuuritason sosiaalisuudesta. *Alue ja Ympäristö* 50(2) 86–100. <https://doi.org/10.30663/ay.109258>
- Keshavarz, N. & Bell, S. (2016) A History of Urban Gardens in Europe. Teoksessa Bell, S. ym. (toim.) *Urban Allotment Gardens in Europe* 8–32. Routledge, New York.
- Koay, W.I. & Dillon, D. (2020) Community Gardening: Stress, Well-Being, and Resilience Potentials. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 17(18) 6740. <https://doi.org/10.3390/ijerph17186740>
- Lappalainen, S., Hynninen, P., Kankkunen, T., Lahelma, E. & Tolonen, T. (toim.) (2007) *Etnografia metodologiana: Lähtökohdista koulutuksen tutkimus*. Vastapaino, Tampere.
- Lave, J. & Wenger, E. (1991) *Situated learning. Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Lave, J. & Wenger, E. (1999) Learning and Pedagogy in Communities of Practice. Teoksessa Leach J. & Moon, B. (toim.) *Learners and Pedagogy* 21–33. SAGE Publications, London.
- Lehtonen, H. (1990) *Yhteisö*. Gummerus, Jyväskylä.
- Mattila-Aalto, M. (2012) Oppimista ja syrjäytymisen ehkäisemistä oma-avun yhteisössä. Tapaus leipäjonoyhteisö. *Aikuiskasvatus* 32(1) 6–16. <https://doi.org/10.33336/aik.93965>
- Marttila, A. (2016) Tutkijan positiot etnografisessa tutkimuksessa – Kentän kokemuksen dialoginen rakentuminen. Teoksessa Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. (toim.) *Moniulotteinen etnografia* 362–392. Ethnos ry, Helsinki.
- McClintock, N., Miewald, C. & McCann, E. (2021) Governing Urban Agriculture: Formalization, Resistance and Re-visioning in Two ‘Green’ Cities. *International Journal of Urban and Regional Research* 45(3) 498–518. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12993>
- McDougall, R., Kristiansen, P. & Rader, R. (2018) Small-scale urban agriculture results in high yields but requires judicious management of inputs to achieve sustainability. *Agricultural sciences* 116(1) 129–134. <https://doi.org/10.1073/pnas.1809707115>
- McGlone, P., Dobson, B., Dowler, E. & Nelson, M. (1999) *Food projects and how they work*. YPS & Joseph Rowntree Foundation, New York.
- Mietola, R. (2007) Etnografisesta haastattelusta etnografiseen analyysiin. Teoksessa Lappalainen, S., Lahelma, E., Gordon, T., Hynninen, P., Metso, T., Palmu, T., Tolonen, T., Mietola, R., Kankkunen, T., Hakala, K. & Salo, U-M. (toim.) *Etnografia metodologiana: Lähtökohdista koulutuksen tutkimus* 151–176. Vastapaino, Tampere.

- Milbourne, P. (2021) Growing public spaces in the city: Community gardening and the making of new urban environments of publicness. *Urban Studies* 58(14) 2901–2919. <https://doi.org/10.1177/0042098020972281>
- Murphy, M., Parker, P. & Hermus, M. (2023) Cultivating inclusive public space with urban gardens. *Local Environment* 28(1) 99–116. <https://doi.org/10.1080/13549839.2022.2120461>
- Ostrom, E. (1990) *Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective action*. Cambridge University Press, New York.
- Piirinen, E.-L. (2019) *Greetings from the ARC - Creating a Community in Urban Garden*. Tampere University of Applied Sciences. Master's thesis.
- Pikner, T., Willman, K. & Jokinen, A. (2020) Urban Commoning as a Vehicle Between Government Institutions and Informality: Collective Gardening Practices in Tampere and Narva. *International Journal of Urban and Regional Research* 44(4) 711–729. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12877>
- Ponstingel, D. (2022) The governance of community gardens as commons and its role in the socio-ecological outcomes of gardening in Austin, Texas, USA. *Socio-Ecological Practice Research* 4 355–376. <https://doi.org/10.1007/s42532-022-00133-7>
- Puupponen, A., Paloviita, A., Kortemäki, T., & Silvasti, T. (2016) Suomalaisen ruokaturvan ulottuvuudet. Sisällönanalyysi ruokaturvasta julkisissa asiakirjoissa. *Alue ja Ympäristö* 45(1) 39–54. <<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/60681>>.
- Radywyl, N. & Biggs, C. (2013) Reclaiming the commons for urban transformation. *Journal of Cleaner Production* 50 159–170. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.12.020>
- Rauws, W. & De Roo, G. (2016) Adaptive planning: Generating conditions for urban adaptability. Lessons from Dutch organic development strategies. *Environment and Planning B: Planning and Design* 43(6) 1052–1074. <https://doi.org/10.1177/0265813516658886>
- Rossi, E. (2021) Tutkija vai sosiaalityöntekijä? Autoetnografinen tarkastelu tutkijasosiaalityöntekijän positioista. *Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 29(1) 37–53. <https://doi.org/10.30668/janus.85027>
- Santaaja, M. (2015) Kiehtova toinen: Hyönteisharrastuksen järki ja tunteet. *Alue ja Ympäristö* 44(2) 3–14. <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64863>
- Tomatis, F., Egerer M. & Correa-Guimaraes, A. (2023) Urban Gardening in a Changing Climate: A Review of Effects, Responses and Adaptation Capacities for Cities. *Agriculture* 13(2) 502. <https://doi.org/10.3390/agriculture13020502>
- Traill, H. (2021) The idea of community and its practice: Tensions, disruptions and hope in Glasgow's urban growing projects. *The Sociological Review* 69(2) 484–499. <https://doi.org/10.1177/0038026120982272>
- van der Jagt, A.P.N., Szaraz, L.R., Delshammar, T., Cvejić, R., Santos, A., Goodness, J. & Buijs, A. (2017) Cultivating nature-based solutions: The governance of communal urban gardens in the European Union. *Environmental Research* 159 264–275. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2017.08.013>
- van der Jagt, A.P.N., Smith, M., Ambrose-Oji, B., Konijnendijk, C.C., Giannico, V., Haase, D., Laforteza, R., Nastran, M., Pintar, M., Železnikar, Š & Cvejić, R. (2019) Co-creating urban green infrastructure connecting people and nature: A guiding framework and approach. *Journal of Environmental Management* 233 757–767. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2018.09.083>
- Wenger, E. (1998) *Communities of Practice. Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge University Press.
- Wesener, A., Fox-Kämper, R., Sondermann, M. & Münderlein, D. (2020) Placemaking in Action: Factors That Support or Obstruct the Development of Urban Community Gardens. *Sustainability* 12(2) 657. <https://doi.org/10.3390/su12020657>
- Willman, K. (2015) Yhteisöllisen kaupunkiviljelyn keholliset merkitykset. *Alue ja Ympäristö* 44(2) 30–44. <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64865>
- Willman, K. (2023) “It's not only our task”—Administrative barriers of urban gardening in Tampere, Finland. *ACME: An International Journal for Critical Geographies* 22(2) 921–946. <<https://acme-journal.org/index.php/acme/article/view/2056>>.
- Young, C., Hofmann, M., Frey, D., Moretti, M. & Bauer, N. (2020) Psychological restoration in urban gardens related to garden type, biodiversity, and garden-related stress. *Landscape and Urban Planning* 198 103777. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.103777>
- Zhou, Y., Wei, C. & Zhou, Y. (2023) How Does Urban Farming Benefit Participants? Two Case Studies of the Garden City Initiative in Taipei. *Land* 12(1) 55. <https://doi.org/10.3390/land12010055>

Liite I. Tiedot haastatteluista.

Appendix I. Interview information.

Haastattelu-tunnus	Haastateltava(t)	Haastattelu-tyyppi	Ajankohta	Haastattelun kesto
HAT1	Viljelijä, Hatanpää	Yksilöhaastattelu	07/2014	38 min 51 s
HAT2	Viljelijä, Hatanpää	Yksilöhaastattelu	07/2014	21 min 38 s
HAT3	Viljelijä, Hatanpää	Yksilöhaastattelu	08/2014	41 min 53 s
HAT4	Viljelykumppanit, Hatanpää	Parihaastattelu	08/2014	28 min 30 s
HAT5	Viljelijä, Hatanpää	Yksilöhaastattelu	08/2014	24 min 59 s
HAT6	Viljelykumppanit, Hatanpää	Parihaastattelu	08/2014	31 min 21 s
HAT7	Viljelijä, Hatanpää	Yksilöhaastattelu	08/2014	26 min 31 s
HAT8	Viljelijä, Hatanpää	Yksilöhaastattelu	10/2018	1 h 20 min 51 s
HAT9	Viljelijä, Hatanpää	Yksilöhaastattelu	10/2019	36 min 10 s
HIE1	Viljelijä, Hiedanranta	Yksilöhaastattelu	08/2016	46 min 42 s
HIE2	Viljelykumppanit, Hiedanranta	Parihaastattelu	08/2016	43 min 17 s
HIE3	Viljelijä, Hiedanranta	Yksilöhaastattelu	08/2016	41 min 8 s
HIE4	Viljelijöitä, 3 hlö, Hiedanranta	Ryhmähaastattelu	12/2019	1 h 3 min 16 s
HAIK1	Yhdistysaktiivit (Haist' Kukkanen)	Parihaastattelu	07/2014	1 h 31 min 23 s
HIEK1	Palvelumuotoilija (Hiedanranta)	Yksilöhaastattelu	06/2016	58 min 46 s
HIEK2	Projektipäällikkö (ARC)	Yksilöhaastattelu	10/2019	1 h 28 min 41 s